DISPVTATIO DE COMMVNIONE SVB VTRAQVE SPECIE:

PRO DEFENSIONE Catholicorum, contra Hußitas, Lutheranos & Caluinistas.

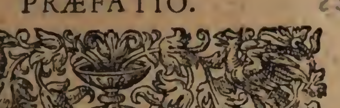
AVTHORE
R. P. MARTINO BECANO
SOCIETATIS IESV SS. THEOLOGIÆ Doctore & Professore ordinario.

Permissu Superiorum.

MOGVNTIÆ, ex Officina IOANNIS ALBINI
Anno M. DC. IX.

G
K

REVERENDISSIMO ET ILLVSTR. PRINCIPI AC DOMINO D. IOANNI SVICARDO, SACRÆ

Mogũtinæ Sedis Archiepiſcopo, Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellario, Principi Electori, &c. Domino ſuo Clementiſſimo.

MARTINVS BECANVS.

DVo potiſsimum ſunt Reuerendiſsime & Illuſtr. Princeps, quæ hoc tempore, non minùs populariter, quàm inuidioſè obijciuntur Catholicis. Alterum,

rum, quod publica priuataq́; pacta, cum hæreticis inita, contra datam fidem, impunè rescindi posse, verbo factoq́; doceant. Alterum, quod Laicos mutilato Eucharistiæ Sacramento contentos esse iubeant; & contra apertam Christi institutionem ac præceptum, sacrosanctum Calicem ipsis suffurentur. Vt breuißimè dicam, quod sentio, duplex hæc calumnia est. Et quidem priorem, qua de perfidia accusamur, in Disputatione, De fide hæreticis seruanda, *satis perspicuè, vt opinor, abstersi. Posteriorem verò,*

rò, quæ ſacrilegij nos reos agit, in hoc libello, De communione ſub vtraque ſpecie, *abſtergendam putaui. Et ſanè merito. Quis enim ferat æquo animo, Catholicos Principes in Imperio Romano, tanquam publicæ priuatæq; fidei violatores, iniquißimè traduci & accuſari? Archiepiſcopos & Prælatos Eccleſiæ, de ſacrilegij crimine quaſi cōuictos, in omnium ore circūferri? Vindicaui hanc iniuriam, vt potui. Confido, qualemcunq; meum hunc conatum ac laborem, qui pro Catholicorū Principum & Ar-*

chiepiſcoporum iuſtiſsima defenſione ſuſceptus eſt; tibi, vtpote Catholico Principi & Archiepiſcopo, non ingratum fore. Ideoq́, ſicut Diſputatio, De fide hæreticis ſeruanda, *tuo ſacratiſsimo nomini inſcripta & dedicata fuit; ita hanc, De communione ſub vtraq́ ſpecie, eidem inſcribendam & dedicandam eſſe, merito arbitratus ſum. Illuſtriſsima Celſitudo veſtra, pro ſua Clementiſsima in nos, & vniuerſam Societatem noſtram propenſione ac beneuolentia, quæ publicè ſatis conteſtata eſt, æqui boniq́ conſulat,*

236

lat, velim. Opto eandem C.V. pro salute subditorũ suorum, quos fœlicissimè hactenus gubernauit, multos annos incolumem à Deo conseruari.

Moguntiæ ex Archiepiscopali Collegio Societatis IESV.

DISPVTATIO DE COMMVNIONE SVB vtraq; ſpecie.

I. ADuerſarii duplici nomine accuſant hic Catholicos. Primo, quod contra apertam Chriſti inſtitutionem & mandatum porrigant Laicis Euchariſtiam ſub vna tantum ſpecie. Secundo, quod hac ratione ſacrilegium, & furtum committant: ſacrilegium, quia rem ſacram aliter vſurpant, quàm oportet: furtum, quia priuant Laicos altera ſpecie, quæ illis debetur; & conſequenter, fructum alterius ſpeciei ſuffurantur. Imo, quod grauius eſt, inquiunt, cùm Chriſtus ſub duplici ſpecie, panis & vini, carnem & ſanguinem ſuum, quaſi teſtamento nobis legauerit; Catholici, qui teſtamé-

tih uius executores eſſe volunt, alte-
ram partem hæreditatis iniuſtè ſub-
trahunt, &.ſola carne iubent Laicos
eſſe contentos. An non merito querã-
tur Laici? an non ſuo iure ſanguinem
dari ſibi poſcant? Hæc illi.

II. Catholici, & facillmè ſe purgant
ab his criminibus; & multo grauius
de aduerſariis queruntur. Purgatio
illorum eſt hæc. Primò, negant exta-
re vllum Chriſti præceptum de vtra-
que ſpecie Laicis porrigenda. Faten-
tur quidem, Chriſtum præcepiſſe cõ-
munionem; non tamen modum cõ-
munionis ſub vna vel vtraque ſpecie:
ſed potius reliquiſſe liberum, vt Laici,
vel ſub vna, vel ſub vtraque ſpecie cõ-
municarent. Sicut præcepit Baptiſmũ,
non tamen modum Baptiſmi ſub vna,
vel trina immerſione. Secundo negãt,
vllum ſacrilegium aut furtum inter-
uenire. Nam ſi non extat præceptum
de vtraque ſpecie; nullum ſacrilegiũ
eſt, vnam ſine altera præbere, aut par-
ticipare. Et rurſum, ſi ſub vna ſpecie

non minus continetur totus Christus, quam sub vtraque; nec minor fructus percipitur ex vna, quam ex vtraque (quod postea probabimus) nullum furtum aut detrimentum est, vnam speciem exhibere sine altera. An iure queratur Legatarius, legatum, quod in duplici tabella descriptum est, in altera totum & integrum sibi exhiberi, sine vllo suo damno aut incommodo? Non opinor. Cur ergo querantur Laici, quando totus Christus, tota hæreditas, totum testamentum, in vna specie, integrè ipsis porrigitur? Nulla causa est. Non magis, quam si quis cum parocho expostulet, quod vna tantum, & non trina immersione, baptizatus ab eo sit.

III. At inquiunt, si Christus vsum vtriusque, vel alterius speciei liberum reliquit, vt vos dicitis; quomodo audetis Laicis prohibere vtranque speciem? Quod enim iure diuino liberum & licitum est; non potest iure humano prohiberi, & illicitum fieri.

Hunc

Hunc nodum facilè diſſoluam ſuo loco. Nunc tantum obiter quæro, an non Chriſtus liberum reliquerit vſum vnius, vel trinæ merſionis in baptiſmo? Ita ſanè. Et tamen olim in Concilio Toletano 4. cap. 5. prohibita fuit trina merſio, & conceſſa vna. Si hoc benè; cur alterum malè? Sed infra de hoc plura.

IIII. Iam, Catholicorum contra Aduerſarios querelam ſic explico. In ſacramento Euchariſtiæ, iuxta Chriſti inſtitutionem, & antiquorum Patrum conſenſum, hæc tria ſpectari poſſunt. Primò, ſymbola externa, ſeu ſpecies ſacramentales; *Accepit panem & calicem.* Secundò, res ſub iis contenta, nempè corpus & ſanguis Chriſti; *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus.* Tertiò, fructus, qui inde percipitur; *Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* Caluiniſtæ hæc omnia perdiderunt præter nuda

ſymbo.

ſymbola panis & vini. His ſolis iubent Laicos eſſe contentos. Carnem & ſanguinem Chriſti tanto interuallo dicunt abeſſe ab iis ſymbolis, quanto abeſt cælum à terra. Et, ſi caro & ſanguis Chriſti ibi non eſt, quis fructus inde percipi poteſt? Lutherani fatentur quidē adeſſe Chriſtum, ſed mortuum. An non mortuum cenſent, qui obiiciunt, Catholicos ſolam carnem ſine ſanguine exhibere Laicis? qui putant, ſub vna ſpecie dimidium Chriſtum; ſub altera, reliquam eius partem contineri?

V. Vtriq; ergo merito arguendi: Caluiniſtæ, quia carnem & ſanguinem Chriſti tollunt è Sacramento; & tota hæreditate diſſipata, præter nudas tabellas, nihil relinquunt Laicis. Lutherani, quia non viuentem & integrum, ſed mortuum & diſſectū Chriſtum Legatariis diſtribuunt; eiuſque dimidiam partem ſub ſpecie panis; reliquam ſub ſpecie vini, ſeorſim ſumi à Laicis arbitrantur. Et tamen vtrique

que, tam Lutherani, quam Caluinistæ, posteaquá rem ipsam sacrilegè dissiparunt; de solis symbolis litem nobis intendunt. Perinde sanè, ac illi, qui absumpto patrimonio, de nudis codicillis altercantur.

VI. Cæterum, quia mihi propositum non est, aduersariorum crimen & miseriam persequi; sed Catholicorum sententiam tueri & explicare; reuocabo illam ad pauca capita, quæ hic breuiter ob oculos proponam, vt vno quasi aspectu videri possint. Deinde, singula seorsim probabo. Spero fore cum Dei gratia, vt Lector perspicuè intelligat, Catholicos cum Christi, Apostolorum, & Ecclesiæ primitiuæ sensu & doctrina, optimè conspirare. Sunt autem hæc capita.

CAPI-

CAPITA DOCTRINAE CATHOLICORVM

I. *Aliud est institutio diuina; aliud praeceptum diuinum.*

II. *Christus instituit Eucharistiam sub vtraq; specie; non tamen praecepit omnib. vsum vtriusq; speciei.*

III. *Imo, vsum vnius speciei, tum verbo, tum facto, ipse approbauit.*

IIII. *Quod etiam fecerunt Apostoli.*

V. *Et post Apostolos alij vsq; ad nostra tempora.*

VI. *Et rectè. Nam sub vna specie nō minus continetur totus Christus, quam sub vtraq;.*

VII. *Nec minor fructus percipitur ex vna, quam ex vtraq;, caeteris paribus.*

VIII. *Et aliundè possunt esse legiti-*

mae

mæ cauſæ, cur potius ſub vna, quam ſub vtraq; Laici communicent.

IX. *Propter quas etiam ſtatutũ eſt ab Eccleſia, vt ſub vna deinceps communuicarent.*

X. *Nec aduerſarij quicquam obijciunt ex ſcripturis, quod dilui cõmodè non poßit.*

XI. *Sicut nec ex Patribus.*

XII. *Aut ex ratione fundata in ſcripturis vel Patribus.*

XIII. *Omnino igitur perſiſtendum eſt in ſententia Catholicorum.*

CA-

CAPVT I.

Aliud eſt inſtitutio diuina, aliud præceptum diuinum.

1. VIdeo non paucos, etiam bonos viros, hic errare. Putant idem eſſe, inſtitutionem diuinam, & præceptum. Quare cum communio ſub vtraq; ſpecie à Chriſto inſtituta ſit, quod negare non poſſumus; conſequenter putant, etiam præceptam eſſe. At non ita res habet. Aliud eſt inſtitutio, aliud præceptũ. Multa à Deo inſtituta ſunt, quæ tamen omnibus præcepta non ſunt; vt matrimonium, ordo Eccleſiaſticus, prædicatio Euangelii, officium baptizandi, & plura alia. Non enim tenentur omnes ex præcepto diuino inire matrimonium, ſuſcipere ordines Eccleſiaſticos, prædicare Euangeliũ, baptizare catechumenos. Vnde ſicut hæc conſequentia non valet; *Matrimonium à Deo inſtitutum eſt: Ergo omnibus præceptum eſt*: ita ſimiliter hæc non valet;

valet; *Communio sub vtraque specie à Christo instituta est: Ergò omnibus præcepta est.*

II. Dices; Hæc exempla benè ostendunt, non omnes teneri ad ea vsurpāda, quæ à Deo instituta sunt. Nihilominus, si quis sponte velit ea vsurpare, tenetur id facere secundum institutionem diuinam. Itaque videtur seruanda hæc regula; *Quamnis iure diuino non teneantur omnes inire matrimonium, suscipere sacros ordines, prædicare Euangelium, baptizare catechumenos; si quis tamen spontè velit aliquid istorum facere, tenetur facere eo modo, quo Deus instituit.* Verbi gratia, si quis velit alterum baptizare, tenetur aqua illum abluere, & pronunciare hæc verba; *Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.* Sic enim Christus instituit. Vnde, qui secus fecerit, non modo peccat, sed etiam nihil agit. Idem est in cæteris. Ergo similiter, si quis velit communicare, tenetur id facere sub vtraque specie, quia Christus sic instituit. Si aliter facit; &

peccat, & fructum ſacramenti non percipit.

III. Reſpondeo. Si illa regula ſumatur generatim abſq; vlla limitatione; ſine dubio falſa eſt, quod etiam aduerſarii debent fateri. Hoc oſtendo in exemplis allatis. Deus in inſtitutione matrimonii, è coſta viri dormientis formauit mulierem, & eam, in paradiſo, illi coniunxit. An ideo neceſſe eſt, quotquot matrimonium ineunt, vt è ſuis coſtis fingant ſibi ſponſas & coniuges? Non opinor. Et Chriſtus in inſtitutione Euchariſtiæ, veſperi poſt ſumptam cænam, & lotis diſcipulorũ pedibus, accepit panem & calicem, & facta conſecratione, porrexit diſcũbentibus. An ideo tenentur omnes veſperi poſt ſumptam cænam, & lotis pedibus communicare? Ne aduerſarii quidem id poſtulant. Itaq; regula ſuperius allata, limitanda eſt; & diſtinctio adhibenda. Nam in iis, quæ à Deo inſtituta ſunt, duo ſpectari poſſunt. 1. ipſorum ſubſtantia & eſſentia. 2. cir-

 242

2. circumſtantiæ ſeu accidentia. Si quis ergo velit vſurpare aliquod ſacramentum à Deo inſtitutum, tenetur adhibere omnia, quæ ad illius ſubſtātiam & eſſentiam pertinent; reliqua non item. Ad ſubſtantiam & eſſentiam baptiſmi pertinent hæc duo, ablutio externa, quæ fit per aquam; & forma verborum, *Ego te baptizo.* Sine his non perficitur baptiſmus. Cætera ſunt extrinſeca; vt quod ablutio fiat vna vel trina immerſione; aqua fluminis, vel ſtagnante; ante vel poſt prandium; quod totum corpus mergatur, vel aliqua eius pars; quod forma verborum latino, vel alio ſermone proferatur; & ſic deinceps. Igitur ſi infantem perfundas aqua, & pronuncies verborum formam; baptiſmus legitimus eſt, & effectum ſortitur. Nihil autem intereſt, ſemel an ter abluas; calidam aquam, an frigidam inſpergas; in Iordane, an Rheno; ante, vel poſt meridiem id facias. Hæc enim iure diuino determinata non

ſunt. Eodem modo res habet in Euchariſtiæ ſacramento. Si ſubſtantiam & eſſentiam illius ſpectes; non aliud requiritur, quam Chriſtus ſub externo ſymbolo panis aut vini conſecrati. Si Chriſtus non adſit (vt apud Caluiniſtas non adeſt) ſacrramentum nullum eſt. Si adſit quidem, non tamen ſub ſymbolo panis aut vini; ne tunc quidem ſacramentum eſt. Vtrũque ergo requiritur; & ſymbolum externum, & Chriſtus illo ſymbolo ſignificatus & comprehenſus. Perinde eſt, vnum ſymbolum, an duo ſint. Non minus ſub vno, quam ſub duobus Chriſtus præſens eſt; & quidem totus: nec minus ſub vno, quam ſub duobus manducatur & bibitur à fidelibus, vt deinceps patebit.

CA-

CAPVT II.

Christus instituit Eucharistiam sub vtraq; specie; non tamen præcepit omnibus vsum vtriusq; speciei.

I. DVo hic asserimus. Vnum est, Christum sub vtraq; specie instituisse sacramentum Eucharistiæ. In hoc omnes conueniunt. Et merito; quia verba institutionis clara & aperta sunt. Matth. 26. 26. Lucæ 22. 19. Marci 14. 22. & 1. Cor. 11. 23. *Accepit Iesus panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, Hoc est Corpus meum. Et acipiens calicem, gratias egit, & dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes; Hic enim est sanguis meus noui testamenti.*

II. Alterum est, Christum non præcepisse omnibus vsum vtriusq; speciei. Hic dissentiunt à nobis aduersarii. Vrgent illi præceptum. Nos dicimus,

 nul-

nullum extare. Hoc dupliciter probamus. Primò, quia aduerſarii in tota Scriptura nullum poſſunt inuenire. Secundò, quia nos è contrario ſufficienter conuincimus, vnam ſpeciem licitè vſurpari poſſe.

III. Prius argumentum ſic vrgeo. Si in ſcripturis extaret aliquod pręceptum de vtraq; ſpecie, vel id colligitur ex ſola inſtitutione huius ſacramenti, vel aliundè. Neutrum dici poteſt. Non prius, quia, vt ex dictis patet, multa ſunt à Deo inſtituta, quæ tamen præcepta non ſunt. Ergo ex ſola inſtitutione non poteſt colligi præceptum. Nec poſterius, quia teſtimonia Scripturæ, in quibus aduerſarii putant cótineri præceptum, reuera non continent præceptum, vt ſuo loco latius; nunc breuiter ſic oſtendo. Aduerſarios in hac re habemus triplices, Huſſitas, Lutheranos & Caluiniſtas. Oés quidem quærunt præceptum, ſed nulli inueniunt. Huſſitæ quærunt in illis verbis, Ioann. 6. 53. *Niſi manducaueritis*

carnem

carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. At reclamant Lutherani. Negant toto illo capite vel vnum esse apicem, qui de sacramento Eucharistiæ intelligatur. Ipsi ergo quærunt in illis, Lucæ 22.19. *Hoc facite.* Sed repugnat Caluinus. Solis Ecclesiæ ministris, non Laicis, id dictum esse à Christo contendit. Caluinus quærit in istis, Matth. 26. 27. *Bibite ex hoc omnes.* Sed ad solos Apostolos ea pertinere, declarat Marcus, cum ait; *Et biberunt ex illo omnes.* Hinc concludo, aduersarios non cóuenire inter se de præcepto. Imo, quod amplius est, ita discrepare, vt vbi alii putant se inuenisse præceptum, alii negent ibi esse. Vide plura capite 10.

l. 4. inst. c. 15. §. 20.

Posterius sic vrgeo. A tépore Christi & Apostolorum, vsq; ad annũ 1412. semper liberum fuit in Ecclesia, vel sub vna, vel sub vtraque specie communicare; nec vnquã docuerunt Patres, vtranque speciem diuino iure

necessariam esse. Primi, qui hoc dixerunt, fuerunt duo Germani, Petrus Dresdensis, & Iacobellus Misniensis, qui Pragæ in Bohemia hanc de communione sub vtraq; specie controuersiam excitarunt. Ergo signum euidens est, vtranq; speciem diuino iure præceptam non esse. Hoc argumentum sicut & alterum, prosequar in sequentibus capitibus. Hic obiter attigisse, satis est.

CAPVT. III.

Christus vsum vnius speciei, & verbis, & facto comprobauit.

I. QVod verbis comprobarit, patet ex capite 6. Ioannis, vbi agens de fructu Eucharistiæ, non semel, sed sæpius asseruit, vnam specien prodesse ad salutem. *Si quis*, inquit, *manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et panis, quē ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Et iterum;

rum; *Non ſicut manducauerunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui mãducat hũc panem, viuet in æternum.* Ex his, & ſimilibus verbis concludo, manducationem carnis Chriſti ſub vna ſpecie, prodeſſe ad ſalutem. At non prodeſſet, ſi vtraq; ſpecies eſſet neceſſaria.

Dices, aduerſarii negant in illo capite agi de Euchariſtia, ſeu manducatione ſacramentali. Reſpondeo. Aduerſarii ſunt triplices, vt dixi, Huſſitæ, Lutherani & Caluiniſtæ. Horum alii negant, vt Lutherani & nonnulli Caluiniſtæ: alii concedunt, vt Huſſitæ, & Caluiniſtæ Gallicani, cum Pleſſæo l. 4. de Euchariſtia c. 2. p. 661. Illi ergo ſe mutuo deſtruunt, & nos confirmant. Et ab illis ſumo tale argumentum; vel agitur in illo capite de Euchariſtia, vel non agitur. Si agitur; errant Lutherani & pleriq; Caluiniſtæ, qui id negant. Si non agitur; errant Huſſitæ & Caluiniſtæ Gallicani, qui id concedunt. Rurſum, ſi agitur, quod nos cum tota Patrum antiquitate contendimus, res *II.*

ſalua eſt: Euicimus vnam ſpeciem prodeſſe ad ſalutem. *Si quis,* inquit Chriſtus, *manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Si non agitur; omnes aduerſarii temerarii ſunt. Huſſitæ quidē, quia nouum dogma Euchariſticum aſtruere conati ſunt ex eo ſcripturæ loco, vbi non agitur de Euchariſtia. Lutherani verò & Caluiniſtæ, quia hoc Huſſitarum dogma amplexi ſunt.

III. Iam, quod facto vnam ſpeciem Chriſtus approbarit, patet ex Luca c. 24. 30. vbi duob. diſcipulis in Emaus ſub ſola ſpecie panis Euchariſtiā porrexit. Sic enim ſcribit Lucas; *Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum, & ipſe euanuit ex oculis eorum.* Porro, hunc locum intelligi de pane Euchariſtico, fatetur Philippus Melanchton in Apologia Confeſſionis Auguſtanæ, & plures alii ex aduerſariis. Et tribus modis probari poteſt. Primo, authoritate Patrum. Sic enim explicant D. Hiero-

Hieronymus in Epitaphio Paulæ ad Euſtochium, Auguſtinus l. 3. de conſenſu Euangeliſtarum c. 25. & ſermone 146. de tempore, & Epiſtola 59. ad Paulinum q. 8. Author imperfecti operis, hom. 17. in Matthæum, in fine, Theophylactus in c. 24. Lucæ, & non pauci alii. Et quidem D. Hieronymus locò citato dicit, Chriſtum, conſecrando panem Euchariſticum, Cleophæ domum in Eccleſiam dedicaſſe. Verba eius ſunt hæc; *Repetitoq́ itinere venit Nicopolim* (nempe Paula Euſtochii mater) *quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in Eccleſiam dedicauit.*

IIII. Secundo probatur ex ipſo contextu. Ac ſingula penè verba ponderanda ſunt. *Et factum eſt*, inquit. Ita loqui ſolet Scriptura, quando grande aliquod myſterium enarrandum eſt. Sequitur autem myſterium. *Accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.* Iiſdem planè verbis

verbis vſus eſt Euangeliſta in vltima cæna deſcribenda, Matth. 26. 26. *Accepit panem & benedixit ac fregit, deditque diſcipulis ſuis.* Si ergo hæc verba intelliguntur de pane Euchariſtico, vt oẽs fatentur; cur non ſimiliter illa? Nihil enim inter ſe differunt. Vnde infero, Chriſtum bis inſtituiſſe Euchariſtiam: ſemel Hieroſolymis in vltima cæna ante paſſionem; & ſemel in Emaus poſt reſurrectionem: illic ſub vtraq; ſpecie; hic ſub vna: illic adfuiſſe Apoſtolos, qui tunc fiebant ſacerdotes; hic duos diſcipulos, qui adhuc erant Laici.

V. Tertiò probatur ex effectu. *Aperti,* inquit, *ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Vnde autem aperti ſunt? Ex ſumptione panis Euchariſtici. Sic Auguſtinus l. 3. de conſenſu Euangeliſtarum c 25. cum ait; *Vt cum eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoſcerent eum.* Et infra; *Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentũ in oculis eorum à Satana factum fuiſ-*

ſe,

se, ne agnosceretur Iesus. Sed tamen à Christo est facta permissio vsq; ad sacramentum panis, vt vnitate coporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus possit agnosci. Et clarissimè Theophylactus loco citato; *Insinuatur & aliud quiddam, nempe quod oculi eorum, qui benedictum panem assumunt, aperiuntur, vt agnoscant illum. Magnam enim & indicibilem vim habet caro Domini.*

His tribus argumentis, nihil habent aduersarii, quod solidè respondeant. Conantur tamen effugere, vt possunt; & singulis aliquid opponunt. Ac primum dicunt, tametsi aliqui Patres illum locum intelligāt de pane Eucharistico; alios tamen esse, qui aliter sentiant. Nihil ergo certi ex Patribus haberi posse. Ego contra sic vrgeo. Si D. Hieronymus, Augustinus, & alii Patres citati, qui diuersis sæculis vixerūt, putarunt Christum sub vna specie dedisse Eucharistiā discipulis in Emaus; consequenter putarunt, communionem sub vna specie non esse prohibitam VI.

tam iure diuino: Ergo, ſiue Chriſtus dederit Euchariſtiam ſub vna ſpecie, ſiue non dederit; tamen Patrum antiquorum ſententia eſt, vnam ſpeciem licitè vſurpari poſſe. An hoc ſatis non eſt? Nihil enim aliud hic quærimus. Et ſanè dicant aduerſarii, an putent Auguſtinum, Hieronymum, & ſimiles Patres in hac re erraſſe, necne? Si putant erraſſe; quomodo hoc probant? Sin minus; neq; nos erramus, qui illos ſequimur.

VII. Alterum effugium eſt; ex illis verbis, *Accepit panem, benedixit, fregit, porrexit*, non poſſe quicquam coniungi. Nam ſimilia verba reperiuntur Marci 6. 41. *Acceptis quinq; panibus, & duobus piſcibus, intuens in cælum, benedixit & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, vt ponerent ante eos.* At hæc verba non intelliguntur de pane Euchariſtico, ſed de panibus per miraculum multiplicatis: Ergo nec priora neceſſe eſt intelligi de pane Euchariſtico. Facilis eſt reſponſio, Chriſtus in Euangelio ter

legi-

legitur benedixisse panem. 1. in multiplicatione panum & piscium. 2. in vltima cæna. 3. in Emaus. Et semper aliquid mysterii seu miraculi operatus est. Vnde euidenter concludimus, benedictionem Christi circa panem, fuisse semper efficacem, & alicuius mysterii seu miraculi effectricem. Solum potest esse quæstio de qualitate mysterii, an scilicet in illa triplici benedictione, quæ diuerso loco ac tempore à Christo facta est, semper fuerit idem mysterium seu miraculum, an potius diuersum. Hoc autem non aliunde melius, quam ex circunstantiis, & Patrum interpretatione discerni potest. Et quidem in prima benedictione, satis constat ex ipso contextu, fuisse miraculum multiplicationis panum. Nam quinque panes ita multiplicati sunt, vt ex iis non modo satiata fuerint quinque millia virorum, sed etiam collecti duodecim cophini fragmentorum,

quæ supererant. In altera, quæ facta est in vltima cæna, panis & vinum, in carnem & sanguinem Christi conuersa sunt, vt patet ex illis verbis; *Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus*. Et sic Patres omnes interpretantur. In tertia, quæ in Emaus contigit, de vno constat, de altero disputamus. Constat oculos discipulorũ apertos fuisse. Hoc enim Scriptura expressè dicit. Disputamus, an hoc tribuendum sit pani Eucharistico? Affirmant Augustinus & Theophylactus. Et quæ causa est, cur negemus? Aduersarii nullam adferunt. Nam illi, qui putant ideo dici, apertos fuisse discipulorum oculos, quod Christum agnouerint ex peculiari modo frangendi panem; non causam, sed fabulam adferre mihi videntur. Vnde enim habent, Christum solitum esse tam artificiosè panem frangere manibus, ac si cultro diuisus esset? Euangelistæ nihil huius meminerunt. Mera coniectura est. Et sanè, si quid tale præter morem aliorum fecisset

ciſſet Chriſtus; Phariſæi minimè diſſimulaſſent. Solent enim, etiã in reb. minimis illum reprehendere, ſi quid nouum, aut alienum ab eorum conſuetudine vſurparet. Non ergo diſcipuli agnouerunt Chriſtum ex artificioſa panis fractione; quæ nullum in Scriptura fundamentum habet; ſed ex ſumptione panis Euchariſtici, cuius ea vis fuit, vt eorum oculi, non ſolum corporis, ſed etiam mentis, repentè fuerint illuminati.

Atq; hæc dicta ſunt contra eos, qui negant loco citato agi de Euchariſtia. VIII.
Sunt alii, qui quidem id concedunt (quia vident non niſi temerè negari poſſe) negant tamen inde colligi vſum vnius ſpeciei; quia volunt in fractione panis per ſynechdochen intelligi totum Sacramentum ſub vtraq; ſpecie. Sed hoc neq; probare poſſunt ex Scriptura; nec ab vllo probato auhtore aſſeritur; nec omninò veriſimile eſt. Nam Lucas ſcribit, Chriſtum porrecto pane benedicto, euanuiſſe ex

oculis eorum. Ergo post porrectum panem non consecrauit calicem.

IX. Vnum obiici potest; quia si nō admittimus hic synechdochen; ergo sicut ex illo loco colligimus vsum vnius speciei, sic etiam colligere poterimus consecrationem vnius speciei. At Catholici negant, vnam speciem sine altera consecrari posse: Ergo etiā negare debent, Christum sub vna specie Eucharistiam porrexisse. Respondeo. Si spectemus naturam rei, fateor vnam speciem sine altera consecrari posse, & hoc à Christo factum esse. Si spectemus ius Ecclesiasticum, vna species sine altera consecrari non debet; & hoc volunt Catholici. De hac re iterum dicemus sequenti capite.

CA-

CAPVT IIII.

Tempore Apoſtolorum vſurpatá fuit vna ſpecies.

HOc colligitur ex duplici Scripturæ loco. I.
Prior habetur Act.2.42. vbi Lucas ſic ſcribit; *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Hic agi de Euchariſtia, fatentur aduerſarii, Lutherus in ſerm. de Euchariſtia, Kemnitius in 2. p. Examinis, Caluinus lib. 4. inſt. cap. 17. §. 35. & plures alii. Et probatur variis modis. Primo, quia fractio panis coniungitur cum doctrina & oratione, tanquam res ſacra cum rebus ſacris. Non ergo ſermo eſt de communi & domeſtico pane, ſed de Euchariſtico. Secundo, quia Syrus interpres ſic vertit; *Et communicabant in precibus & fractione Euchariſtiæ*; vt etiam fatetur Beza

Beza in illum locum, & Plessæus lib. 1. de Eucharistia cap. 1. pag. 37. Tertiò; quia Lucas agit de nouis Christianis, qui tùm primum erant conuersi & baptizati. Sic enim loquitur; *Qui ergo receperunt sermonem eius* (nempè Petri concionantis) *baptizati sunt*. Et statim subdit; *Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis:* Porro constat, Neophytos in primitiua Ecclesia, statim post baptismum solitos esse Eucharistiam percipere. Quartò, quia non fuisset magna laus, primos illos Christianos perseuerasse in cibo corporali. Imò, nec opus fuisset Lucam id commemorare, quia satis constat, homines quotidie vesci solere pane domestico. At rarum, & commemoratione ac laude dignum est, perseuerare in oratione, & Eucharistiæ perceptione.

II. Posterior locus habetur Act. 20. 7. *Vna autem sabbati, cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitq; sermonem*

monem vsq, ad mediam noctem. Hic etiam agi de Euchariſtia, fatentur Caluinus & Beza in illum locum, Kemnitius in 2.pag. Examinis, & plures alii. Et patet ex ipſo contextu. Primo, quia diligenter notatur dies ille, quo in primitiua Eccleſia ſolebant fideles conuenire ad ſacros conuentus, qui erat prima ſabbati, id eſt, dies Dominicus, vt docent Iuſtinus apol. 2. & Auguſtinus epiſt. 86. ad Caſulanum. Secundò, quia Paulus dicitur manſiſſe Troade ſeptem diebus, & expectaſſe primam ſabbati, vt tunc fideles conuenirent ad frangendum panem in magno cœnaculo, lampadibus copioſiſſimè illuſtrato; idque nocturno tempore, propter metum perſecutionis. At certè, ſi fuiſſet prophanum conuiuium, quorſum adhibitæ eſſent tot ceremoniæ?

Nunc ex vtroq; loco ſic argumentor. Lucas vtroq; loco agit de pane Euchariſtico, vt aduerſarii fatentur; & nullam facit mentionem calicis: Ergo III.

omnino credibile est, primos illos Christianos, qui ex Iudæis conuersi erant, sub vna specie communicasse. Dices forte, Lucam in fractione panis totũ sacramentum per synechdochen intellexisse. Sed ex triplici capite refelli id potest. Primo, quia sine fundamento asseritur. Et, si sola coniectura sufficit; cur non similiter dicamus, Christum in deserto, non solum panes, sed etiam aliquot cados vini multiplicasse? Tam enim hoc, quam illud dici potest. At neutrum probatur. Secundo, quia Lucas diuersis locis, ter minimùm, si non sæpius, agit de vsu Eucharistiæ; & nunquam meminit, nisi vnius speciei. Quis autem credat, præsertim in re tanti momenti, nunquã illũ propriè, sed semper synechdochicè loqui voluisse? Tertiò, quia Iudæi, qui recens conuersi erant, adhuc in multis rebus seruabant legem Mosaicam, iuxta illud Actor. 21. 20. *Vides frater, quot millia sunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis?*

At

At ſecundum legem Moſaicam ſolebant in ſacrificiis abſtinere à ſanguine & vino. Ergo planè veriſimile eſt, eos etiam in Euchariſtiæ perceptione à calice abſtinuiſſe. Et ſanè de quibuſdam id negari non poteſt. Multi enim ex iis erant Nazarei, qui non bibebant vinum, nec radebant caput, vſque ad finem dierum voti ſui, vt patet Act. 18. 18. & Act. 21. 23. De his quæro, an durante voto, ſumpſerint Euchariſtiam, necne? Sumpſiſſe conſtat, quia Lucas de omnibus dicit; *Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis,* At durante voto non ſumpſerunt calicem: Ergo in ſola fractione panis communicarunt. Hinc iam patet diſcrimen inter Lucam & Paulum. Lucas in Actibus ſemper loquitur de vna ſpecie; Paulus in priori Corinthiaca, de vtraque. Quare hoc? quia Iudæi, de quib. agit Lucas, ſolent in ſuis ſacrificiis abſtinere à vino & ſangui-

ne. Corinthii contra, ſolent vti calice dæmoniorum. Vtriq; ergo, cum primum conuerſi ſunt ad Chriſtum, ne ſtatim cogerentur contra ſuam conſuetudinem facere, poterant ſuo arbitratu, hi ſub vtraq;, illi ſub vna ſpecie communicare.

IIII. Dices; Si ita eſt, ergo Apoſtoli cõſecrarunt Euchariſtiam ſub vna ſpecie: quod Catholici negant fieri poſſe. Reſpondeo. Quid mirum, Apoſtolos hoc feciſſe, cum ante illos hoc fecerit Chriſtus in Emaus, vt paulò ante oſtenſum eſt? An non liceat diſcipulis imitari magiſtrum ſuum? Nec ſoli Apoſtoli, ſed etiam alii poſt tempora Apoſtolorum id fecerunt. Refert Volaterranus lib. 7. geographiæ, Innocentium 8. permiſiſſe Noruegis, vt ſine vino, ſacrificium celebrarent. Et plerique Catholici docent, non malè id permiſſum eſſe. Tametſi enim iure Eccleſiaſtico prohibitum ſit, vnam ſpeciem conſecrare ſine alia: tamen neq; ex natura rei malum eſt: & in iu-

re Ecclesiastico potest fieri dispensatio. De hac re videri possunt Genebrardus in chronico, Claudius repet. 10. de Eucharistia, cap. 3. Tapperus art. 13. Ioãnes Hesselius de cõmunione sub vtraq; specie, Henriquez lib. 8, theologiæ moralis cap. 13. num. 1. Bellarminus lib. 4. de Pontifice cap. 14. in fine, Gabriel in canone Missæ lect. 13. dub. 3. Antoninus 3. p. tit. 13. cap. 6. §. 1. Angelus v. Eucharistia, num. 20, & plures alii.

CAPVT. V.

Post tempora Apostolorum fuit vna species in vsu.

1. HOc duplici ordine ostendi potest. Primò, incipiendo à primitiua Ecclesia, & progrediendo vsque ad nostra tempora. Secundò, incipiẽdo à nostris temporibus, & progrediendo ad primitiuam Ecclesiam.

Hunc poſteriorem ordinem ſeruabo, ad redarguendum Pleſſæi mendacium. Is enim libr. 1. de Euchariſtia cap. 10. pag. 126. dicit, communionem ſub vna ſpecie tam nouam eſſe, vt hominis ætatem vix excedat. At ſanè multo antiquior eſt. Viguit enim tempore D. Thomæ Aquinatis, qui ante trecentos annos de ea ſic ſcribit; *Eſt multarum Eccleſiarum vſus, vt populo communicanti detur corpus Chriſti ſumendum, non autem ſanguis.* Et iterum; *Quia creuit multitudo populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes, & iuuenes, & paruuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, vt cautelam debitam circa vſum huius ſacramenti adhibeant; ideò prouidè in quibuſdam Eccleſiis ſeruatur, vt populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolùm à ſacerdote ſumatur.* Et rurſum; *Nihil derogat perfectioni huius ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine.* Et denique;

nique; *Potest à populo sumi corpus sine sanguine. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum, quia sub vtraque specie totus Christus continetur. Hæc ante trecentos annos scripta sunt.*

Plus dicam. Ante annos mille & amplius, publicè in Ecclesia, tam orientali, quàm occidentali, vsitata fuit communio sub vna specie. Hoc variis argumentis conuinci potest. Primum est, quia Manichæi communicabant olim inter Catholicos (occultata hæresi) sub vna specie, vt testatur Leo Papa sermone quarto, de Quadragesima: Et tamen nunquam ab Ecclesia propter hanc causam reprehensi aut damnati sunt: Ergo communio sub vna specie non putabatur olim illicita. Hoc ita confirmo. Augustinus, Epiphanius, & alii plures, accuratè scripserunt de erroribus Manichæorum. At nemo illorum *II.*

scripsit

ſcripſit vos erraſſe, quod ſub vna ſpecie communicarent: ergo communicare ſub vna ſpecie, non cenſebatur tunc erroneum. Hoc argumentum magni ponderis apud omnes eſſe debet. Quis enim credat vigilantiſſimos Eccleſiæ paſtores, qui in notandis & confutandis hæreticorum dogmatibus fuerunt diligentiſſimi, non notaturos fuiſſe hoc dogma de vna ſpecie, ſi putaſſent eſſe hæreticum? At nemo, vt hæreticum, notauit.

III. Obiectio. Imo, inquies, duo Pontifices notarunt, Leo & Gelaſius. Vterq; enim dãnauit Manichæos, quod abſtinerent à calice. Et quidem Leo Papa ſerm. 4. de Quadrageſima ſic habet; *Ore indigno Chriſti corpus accipiunt* (Manichæi) *ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinant.* Gelaſius verò apud Gratianum cap. comperimus. de Conſecratione, diſt. 2. *Comperimus,* inquit, *quod quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, à calice ſacri cruoris abſtineant. Qui procul dubio, quoniam neſcio*

qua

qua superstitione docentur astringi, aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur; quia diuisio vnius eiusdemq; mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.

Verum hæc obiectio, quam Lutherani & Caluinistæ, contra nos vrgent, planè confirmat nostrã sentẽtiam. Ac primum, quod attinet ad Leonem Papam, res sic habet. Erant tunc temporis Romæ multi Manichæi ex Africa profugi, qui vt suam hæresim occultarent, & se Catholicos esse mentirentur (alioqui admissi & tolerati non fuissent) publicè cum Catholicis templa adibant, & cum eis communicabant. At priuatim in clandestinis conuenticulis suam hæresin exercebant. Vt igitur ciues Romani, qui verè Catholici erant, possent sibi cauere ab huiusmodi hominum genere; Pontifex publicè pro concione monuit, eos pro Manichæis habendos esse, qui in cómunione semper à calice abstinerent. Hanc enim sufficientem esse notam, IIII.

Baronius tomo 6. annaliũ, circa annũ 449.

qua ab aliis diſcerni queant. Alios enim non ſemper, ſed aliquando; Manichæos ſemper abſtinere à calice. Verba Leonis ſunt hæc; *Cumq́ue ad tegendam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe myſteriis, ita in ſacramentorum communione ſe temperant, vt interdum tutius lateant: ore indigno Chriſti corpus accipiunt; ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinant. Quod ideò veſtram volumus ſcire ſanctitatem, vt nobis huiuscemodi homines & his manifeſtentur inditiis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, notati & proditi, à ſanctorum ſocietate, ſacerdotali authoritate pellantur.*

Leo ſer. 4. de quadrageſima.

V. Hinc ſumo efficax argumentum pro nobis: Et quidem triplex. Vnum eſt; Manichæi, qui Romæ volebant eſſe occulti, non fuiſſent auſi publicè abſtinere à calice, ſi omnes Catholici coacti fuiſſent ſumere calicem. Sic enim ſtatim fuiſſent agniti. Ergo euidens ſignum eſt, vſum calicis fuiſſe liberum apud Catholicos. Alterum; Leo Papa, non monuit Romanos, vt nota-

notarent eos qui abſtinerent à calice; ſed eos, qui ſemper abſtinerent. Hoc enim ſignificat per illam particulam, *Omnino*, cum ait; *ſanguinem redemptionis noſtræ haurire omnino declinant.* Ergo hoc fuit diſcrimen inter veros Catholicos, & occultos Manichæos, quod hi ſemper, illi aliquãdo ſub vna ſpecie communicarent. Vna igitur ſpecies fuit tunc licita. Tertiũ; Dicant Lutherani & Caluiniſtę, an cõmunio ſub vna ſpecie fuerit Romæ tunc temporis noua, & primùm introducta à Manicheis; an etiam prius vſitata à Catholicis? Si noua, facillimè poterat notari à Romanis; nec opus erat Pontificis monitione. Si prius vſitata, nihil nos facimus hoc tempore, quod olim à Catholicis factum non ſit.

Accedit, quod idẽ Leo in aliis cõcionib. populo explicarit, quinã eſſet errores Manichæorũ; vt patet ex ſerm. 4. de collectis, & ſerm. 5. de ieiunio decimi mẽſis. Romani enim neſciebant, in qb. pũctis Manichæi diſſiderẽt à Catholicis. I- VI.

Igitur à Leone Papa instructi sunt. At Leo nunquam dixit eos errare in vsu vnius speciei; quod tamen sine dubio fecisset, si vna species diuino iure esset interdicta; præsertim, cũ tam serio ac paterne hortaretur suos ciues, vt ab omni Manichæorum errore essent alieni. Quomodo autem poterãt esse alieni, nisi speciatim de vnoquoq; monerentur?

VII. Veniamus ad Gelasium Papam, qui successit Leoni in Pontificatu post annos triginta duos. Ille igitur, quia videbat Catholicos aliquando abstinere à calice, sicut fecerant tempore Leonis, & aliorum, qui Leonem proximè secuti sunt; ideoq; non satis facilè discerni posse à Manichæis; tulit nouam legem, vt deinceps Catholici nunquam abstinerent à calice. Sic enim putabat fore, vt statim, quotquot abstinerent à calice, noscerentur Manichæi esse, non Catholici. Nec tamen hoc ideo fecit, quod existimaret vnã speciem licitè sumi non posse; sed ne

Catho-

Catholici, si pergerent abstinere à calice cum Manichæis, paulatim imbuerentur errore Manichæorum. Hi enim duplici de causa abstinebant à calice. Primo, quod putarent vinum esse fel Draconis. Secundo, quod negarent Christum esse verè mortuum, & verum sanguinem effudisse. In vtroque errabant. Ne ergo Catholici viderentur ob easdem causas abstinere, iussit Pontifex, ne deinceps abstinerent, ad præcauendam vtriusque erroris suspicionem. Itaque illa verba Gelasii, *Diuisio vnius eiusdemque mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire*; non significant, vnam speciem non posse sumi sine sacrilegio, vt falso interpretantur Lutherani & Caluinistæ; sed opinionem illam, qua Manichæi putabant abstinendum esse à calice, non posse prouenire, sine suspicione nefandæ hæresis. Vide Baronium tomo 6. Annalium, anno Christi 496. vbi doctè & prolixè de hac re disputat contra Nouatores.

VIII. Porrò, quod Manichæi fuerint in illo duplici errore, de quo dixi, patet ex Auguſtino, libro de hæreſibus, cap. 46. vbi ſic ait; *Nam & vinum non bibunt, dicentes fel eſſe Principium tenebrarum:* Et ibidem; *Affirmant Chriſtum non fuiſſe in carne vera, ſed ſimulatam ſpeciem carnis humanis ſenſibus præbuiſſe, vt mortem & reſurrectionem mentiretur.* Similia de iis ſcribit Leo Papa ſerm. 4. de collectis, in fine, & ſerm. 4. de natiuitate Domini, circa medium, & ſerm. 4. de epiphania, paulo poſt medium. Eodem ſpectat illud Gelaſii; *Qui procul dubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur aſtringi, &c.* Hinc iterum concludo pro nobis; Gelaſius, Auguſtinus & Leo damnarunt quidem errores, ſeu ſuperſtitiones, propter quas Manichæi abſtinebant à calice; non tamen damnarunt ipſam abſtinentiam à calice: Ergo putarunt communionem ſub vna ſpecie non eſſe illicitam.

Hacte-

IX.

Hactenus primum argumentum, quod ex factô Manichæorum desumptum est. Alterum sumi potest ex vsu Ecclesiæ orientalis, præsertim Constantinopolitanæ. Nam sicut Romæ tempore Leonis Papæ, liberum fuit sub vna, vel vtraq; specie communicare; sic etiam Constantinopoli tempore D. Chrysostomi. Hoc euidenter conuincit historia, quam referunt Sozomenus l. 8. cap. 5. Nicephorus l. 13. cap. 7. Baronius tomo 5. annalium, anno Christi 400. in fine, & alii complures. Est autem hæc; *Vir quidam* (inquit Nicephorus) *Macedonij morbo laborans, vxorem eadem contagione infectam habebat. Hic cum aliquando in magnum illum virum* (nempè D. Chrysostomũ) *incidisset, quomodo de Deo sentiendum sit, disserentem, statim priori opinione relicta mutatus, dicta illius laudauit, coniugemque vt itidem & ipsa sententiam suam mutaret, cogere instituit. Vbi verò illa ex consuetudine & colloquiis quotidianis familiarium mulierculārum pendens, admonitionem eius*

non suscepit, & maritus re sæpius tentata, nihil effecit; postremo ei denunciauit, nisi cōmunem atq; eandem secum de Deo teneret opinionem, minimè se eam secum habitare passurum esse. Mulier postquam id per simulationem annuit, ex ancillis, quam fidam sibi esse credebat, vni, quid factura esset, credidit, vt per fraudem virum falleret. Et sacrorum mysteriorum tempore, accedens illa, donum, sicuti mos erat, (qui sacris instituti sunt, quid dicam, intelligunt) accepit; atq; id retinens, perinde atq; orationi vacatura, se inclinata submisit, mysteriumque sacrosanctum occuluit: Et quæ ei assistebat ancilla, pro eo panem communem domo allatum obtulit, quem illa ori admouens, in lapidis naturam induratam esse, dum dentibus atterere conatur, sensit. Itaq; timore percita, ne quid grauius per Dei vindictam pateretur, propter miraculum, quod præter opinionem acciderat, nulla interposita mora, ad magnum illum accedit Patrē, rem actam ei exponit, & lapidem ostendit certò & apertè morsus indicium exhibentem, qui iam materiam priorem ignoraret, nouumq; & alienum colorem obtineret. Et venia

nia delicti petita, deinceps in eadem cum marito opinione perdurauit. Lapis iste ad fidem miraculi eius faciendam, longo tempore inter Ecclesiæ donaria asseruatus, spectatoribus miraculo fuit. Hæc Nicephorus.

Ex hac historia tria colligimus, quę ad rem faciunt. Primo, quod tunc tẽporis Eucharistia sub specie panis data fuerit communicantibus in manu, vt eam postea sumerent, quisque pro sua deuotione. Secundo, quod illa fæmina hæretica, vt in gratiam mariti simularet se Catholicam esse, publicè in manu acceperit panem Eucharisticum à Sacerdote, tanquam paulo post eum comestura. Tertio, quod digressa à Sacerdote, clam absconderit panem Eucharisticum, & pro eo communem ac prophanum ori admouerit, vt saltem cómunicasse videri posset. Hinc concludo, tunc temporis liberum fuisse, vel sub vna, vel sub vtraque specie communicare. Nam si omnes coacti fuissent sumere de calice, non potuisset illa mulier dissimulare X.

ſuam fraudem, quia calix non dabatur communicantibus in manu, ſed à Diacono eorum ori admouebatur, vt habet Cyrillus catecheſi 5. myſtagogica.

XI. Nihil habent hic aduerſarii, quod ſolidè reſpondeant. Pleſſæus l. 1. de Euchariſtia cap. 12. pag. 163. ſola interrogatione conatur eludere. *In illa,* inquit, *narratione de muliere infideli, quæ Chryſoſtomum decipere conata, licet* Sozomenus *panis tantum meminerit in lapidem conuerſi; an non de publica Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ communione agitur, in qua vtrãque ſpeciem adminiſtratam, quis vnquam dubitauit?* At mi Pleſſæe, non eſt quæſtio, an vtraque ſpecies publicè fuerit adminiſtrata; ſed potius, an liberum fuerit communicantibus, vel vnam, vel vtranque ſpeciem accipere. Hoc autem liberum fuiſſe, optimè conuincitur ex hiſtoria citata. Nec quiſquam, ſalua hiſtoriæ veritate, inficiari id poteſt.

XII.

Tertium argumentum ſumitur ex communione domeſtica, quæ olim apud Catholicos ſub altera ſpecie fuit vſitata: Solent enim fideles Euchariſtiam domum deferre, & ibi pro ſua oportunitate ſumere, vt tradunt Tertullianus, Baſilius, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Hieronymus, Auguſtinus, & alii antiqui Patres. Et quidem Tertullianus l. 2. ad vxorem (vbi hortatur eam, ne cum Chriſtiana ſit, nubat gentili marito, eo quod non poſſit exercere officia Chriſtianæ religionis, quin maritus gentilis aduertat) inter cætera ſic ait; *Latebisne tu, cùm lectulum, cum corpuſculum tuum ſignas? Non ſciet maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes? Et ſi ſcierit, panem, non illum credit eſſe qui dicitur.* Hinc apparet, fideles ſolitos eſſe domi ante alios cibos ſumere panem Euchariſticum. Idem Tertullianus in libro de oratione, in fine; *Accepto,* inquit, *corpore Domini, & reſeruato, vtrunque ſaluum eſt, & participatio ſacrificij, & executio officij.* Diſpu- XII.

tat eo loco, an ieiunium soluatur sumptione Eucharistię. Aliqui affirmabāt; ideoq; diebus ieiuniorum putabant abstinendum esse à cōmunione. Occurrit Tertullianus, corpus Domini, quod in templo distribuitur, domum deferri posse & reseruari ad horam comestionis: sic enim fore vt nec ieiunium violetur, nec communio omittatur.

XIII. De eadem reseruatione Basilius in epistola ad Cæsariam Patriciam sic scribit; *Illud autem, in persecutionis temporibus necessitate cogi quempiam, non præsente sacerdote aut ministro, communionem propria manu sumere, nequaquam esse graue; superuacaneum est demonstrare, propterea quod longa consuetudine, hoc ipso rerum vsu confirmatum est. Omnes enim in eremis solitariam vitam agentes, vbi non est sacerdos, communionem domi seruantes, à seipsis communicant. In Alexandria verò & in Ægypto, vnusquisq; eorum, qui sunt de populo, vt plurimum habet communionem in domo sua.*

XIIII.

Consentiunt alii Patres citati. Clemens Alexandrinus lib. 1. stromatum, non longè à principio, ait; *Etiã Eucharistiam cum quidam, vt mos est, diuiserint, permittunt vnicuique ex populo eius partem sumere.* Et Cyprianus serm. de lapsis; *Cum quædam* (mulier) *arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire; igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere. Et alius, qui & ipse maculatus, de sacrificio à sacerdote celebrato partem cum cæteris ausus est latenter accipere; sanctum Domini edere & contrectare non potuit, & cinerem ferre se apertis manibus inuenit.* Et Hieronymus in Apologia ad Pammachium pro libris suis contra Iouinianum; *An alius in publico, alius in domo Christus est? quod in Ecclesia non licet, nec domi licet.* Et Augustinus serm. 252. de tempore; *Omnes viri, quando communicare desiderant, lauant manus suas; Et omnes mulieres nitida exhibent linteola, vbi corpus Christi accipiant.* XIIII.

Ex his Patrum testimoniis perspicuum est, fideles olim solitos esse Eu- XV.

charistiam domum deferre, ibique asseruare ad priuatam communionem. Quod autem soliti sint vnam tantum speciem deferre & conseruare; facillimè ostendi potest. Primo, quia citati Patres vnius tantum speciei meminerunt. Secundo, quia plerique non nisi de vna specie intelligi possunt. Quis enim credat, sanguinem Christi sub specie vini à fidelibus perlatum esse in manibus, arca, vel linteolo? corpus Christi portari sic potuit; non sanguis. Tertio, quia D. Athanasius apologia 2. contra Arrianos, disertè ait, nullum calicem aut poculum mysticum alibi reperiri potuisse, nisi in Ecclesia. Quomodo ergo in domibus Laicorum asseruari potuisset sanguis Christi, sine poculo aut calice?

XVI. Hoc argumento conuicti aduersarii fatentur, vnam speciem fuisse olim vsurpatam priuatim in domibus; non tamē publicè in Ecclesia. Addit Kemnitius, eos ipsos, qui priuatim sumebant Eucharistiam sub specie panis, prius

prius in Ecclesia sumpsisse sub specie vini; ac proinde vtranq; speciem per interualla temporum vsurpasse. Deinde, se non disputare de priuata, sed publica cœnæ administratione. Sed primùm quæro ex Kemnitio, vnde sciat, prius calicem in Ecclesia, deinde panem Eucharisticum in priuatis domibus sumptum fuisse à fidelibus? contrarium planè colligitur ex Tertulliano, cum ait, eodem die, & ieiunium, & communionem seruari posse, si corpus Domini ad horam comestionis asseruetur. Quid opus erat, ratione ieiunii, tamdiu abstinere à corpore Christi, si iam antea calix fuisset degustatus? de Eremitis res clarior est. Quomodo potuissent calicem sumere in Ecclesia, qui toto anno communicabant in eremo, & non nisi rarissimè ad Ecclesiam veniebant? Addo Kemnitium sibi ipsi repugnare. Nam ex vna parte ait, se tantum disputare de eo, quod publicè fiebat in Ecclesia; Et ex

al-

ex altera fatetur, fideles publicè in Ecclesia solum calicem sumpsisse, pane Eucharistico domum asportato: Ergo fateri debet, vsum vnius speciei fuisse publicè vsurpatum in Ecclesia, quod tamen vult negare. Deniq; quidquid sit de contradictione Kemnitii, si communio sub vna specie, licita & vsitata fuit in priuatis Laicorum domibus; certè diuino præcepto prohibita esse non potuit. Quod enim simpliciter à Deo prohibitũ est, nec priuatim nec publicè rectè fieri potest. Hoc sensu dixit Hieronymus loco citato; *Quod in Ecclesia non licet, nec domi licet.*

XVII. Plessæus Caluinista, l. 1. de Eucharistia c. 12. pag. 162. prope finem, quia facilè aduertebat hanc Kemnitii solutionem defendi non posse; aliam viã ingressus est. Ait, quæ hactenus ex Patribus allata sunt, nihil aliud, *quam muliercularum & idiotarum extraordinarios quosdam abusus* esse. Et hoc probat, quia communio priuata, de qua hactenus locuti sumus, fuit postea damnata

nata ab Ecclesia in Concilio Toletano 1. can. 14. & in Cæsaraugustano can. 3. At non esset damnata, si liceret domi communicare. Sed valdè errat Plessæus. Primo, quia citati Patres loquuntur de priuata communione, tanquam de re sancta, & longo fidelium vsu comprobata. Et sanè, si res mala est, cur Alexandriæ & in tota Ægypto tamdiu fuit tolerata? cur Tertullianus eam suasit in die ieiunii? cur Basilius definiuit, posse Laicos ex propria manu communicare, sicut eo tépore faciebant Eremitæ? Secundo, falsum est, in citatis Conciliis damnatam esse priuatam communionem. Non fuit damnata, sed prohibita: nec ideo prohibita, quia in se mala, sed propter irreuerentiam, & varios abusus, qui inde sequebantur. Hoc patet ex ipsis verbis. Sic enim loquitur Cócilium Toletanum can. 14. *Si quis acceptam à sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.* q. d. Hactenus multi reperti sunt, qui Eucha-

riſtiam acciperent à ſacerdote, non ad ſacram refectionem, ſed ad illicitos abuſus. Deinceps, ne id fiat amplius, ſinguli participent Euchariſtiam à ſacerdote acceptam, nec domum ſecum aufferant; alioqui, qui ſecus fecerit, de ſacrilegio ſuſpectus erit, & pro ſacrilego reputabitur ac punietur. Eodem ſenſu definiuit Concilium Cæſarauguſtanum can. 3. *Euchariſtiæ gratiam, ſi quis probatur acceptam in Eccleſia non ſumpſiſſe, anathema ſit in perpetuum.* Nimirum contra Priſcillianiſtas, qui vt ſuam hæreſim occultarent, publicè cum Catholicis accipiebant Euchariſtiam à ſacerdote, & nunquam poſtea ſumebant. Hæc nota ſunt ex hiſtoriis. Vnde miror Pleſſæum, quod in re manifeſta fucum facere voluerit.

XVIII. Quartum argumentum ſumi poteſt ex *communione Laica,* quæ in pœnā magni alicuius delicti, olim dabatur Clericis, ablata eis communione clericali. Huius crebra mentio eſt in decretis

cretis antiquiſſimorum Pontificum & Conciliorum. Vide Siricium Papam epiſt. 1. cap. 11. Fælicem 3. epiſt. 1. cap. 2. Concilium Elibertinum can. 76. Sardicenſe cap. 1. & 2. Agathenſe c. 33. Toletanum 1. cap. 4. Toletanum 4. cap. 17. Braccarenſe 1. cap. 31. Cyprianum lib. 4. epiſt. 2. & alios. Hoc argumento vtitur Bellarminus l. 4. de Euchariſtia, cap. 24. aſſerens nomine *Laicæ communionis* intelligendam eſſe communionem ſub vna ſpecie. Quod ſi verum eſt, argumentum eſt efficaciſſimum pro vſu vnius ſpeciei. Aliqui tamen, non ſolum ex aduerſariis, ſed etiam Catholicis, aliter ſentiunt; nempè communionem Laicam fuiſſe illam, quam ſumebant olim Laici extra chorum; clericalem vero, quam ſumebant Clerici in choro. Vtranque tamen ſub ſpecie panis & vini. Conſtat enim fuiſſe olim moris, vt Laici orarent & cõmunicarẽt extra cãcellos per miniſterium

rium Archidiaconi: Episcopi vero, sacerdotes, & reliqui clerici intra cancellos. Huc spectat illud ex Concilio Toletano 4. can. 17. *Sacerdotes & Leuitæ ante Altare communicent; in choro Clerus; extra chorum populus.* Et ex Braccarensi 1. can. 31. *Ingredi sacrarium ad communicandum, non liceat Laicis; nisi tantum Clericis.* Itaque iuxta hanc sententiam, pæna Clericorum, qui deliquerant, in eo erat posita, vt exclusi ex choro, cogerentur extra chorum communicare inter Laicos, & quasi in ordinē Laicorum redigerentur. Quod si ita est, non videtur hinc sumi posse argumētum pro communione sub vna specie.

XVIII. Ego de hac re, saluo meliori iudicio, sic sentio. Primo, verū esse, quod olim Laici extra chorum; Clerici in choro communicarint; Et hoc sensu, aliam fuisse communionem Laicam, aliam Clericalem; quarum vna fuerit distincta ab alia, ratione loci. Vtranq; tamen fuisse publicam. Secundo, verum

rum quoq; esse, quod Clerici in pœnam alicuius delicti, soliti sint priuari communione Clericorum; quæ fiebat in choro; & remitti ad communionem Laicorum, quæ fiebat extra chorum. Vtrunq; patet ex Cõciliis citatis, Toletano & Braccarensi. Adde tertio, præter hanc pœnam, fuisse aliã (non nomine, sed significatione) qua nimirum Clerici, propter enormia quædam flagitia, priuabantur communione clericali, & remittebantur ad Laicam, longè alio sensu. Hoc facilè ostendo. Nam Fælix 3. loco citato, vult Clericos rebaptizatos abstinere ab omni communione vsq; ad diẽ obitus, & in ipsa morte non dari illis, nisi communionem Laicam. Et Concilium Sardicense cap. 2. ne in morte quidem dari illam permittit ob crimina quædam grauiora. Sic enim ait; *Ita vt nec Laicam in fine communionem talis accipiat.* Hæc autem testimonia non possunt intelligi de communione Laica iuxta priorem sensum, quia illa fie-

bat publicè in templo; & distinguebatur à clericali, quod hæc fieret in in choro, illa extra chorum. Nihil tale dici potest de cõmunione Laica, quæ priuatim dabatur, vel negabatur Clericis in articulo mortis; Ibi enim non habet locum distinctio communionis in choro, & extra chorum. Vnde necesse est, fuisse morem, vt in articulo mortis, Clerici sub vtraq; Laici sub vna specie cõmunicarent. Nam alias non video, quid intelligi possit per Laicam communionem, quæ priuatim ægrotantibus dari solet. Et hoc optimè confirmant illa verba Concilii Sardicensis, quæ paulo ante citaui; *Ita vt nec Laicam in fine communionem talis accipiat.* q. d. Episcopus, qui tam grande crimen (de quo ibi sermo est) admiserit, non solum clericali, sed etiã Laica communione priuabitur in fine vitæ, id est, non solum communione vtriusq; sed etiam vnius speciei, in pœnam tanti delicti, abstinebit. Si hic sensus non est, quis alius esse potest? Si

autem

autem hic eſt, quid amplius requirimus?

Addi poſſent alia argumenta, deſumpta ex communione ægrotorum, ex communione infantium, & communione ex præſanctificatis; quæ Bellarminus loco citato perſequitur. Sed lubens ea omitto; quia quæ hactenus allata ſunt, abunde nobis ſufficiunt. Ex iis enim perſpicuè conſtat, vſum vnius ſpeciei ante mille annos, & eo amplius, in Eccleſia Catholica, tum publicè Romæ & Conſtantinopoli; tum priuatim in Eremo, & in domibus Laicorum, & in articulo mortis, fuiſſe receptum & approbatum; tametſi propter varios abuſus, fuerit aliquando, ad breue tempus, prohibitus & intermiſſus. Quod in aliis quoque rebus euenire ſolet. An non trina immerſio, quæ fit in baptiſmo, recepta & vſitata fuit tempore Tertulliani? Negari non poteſt. Et tamen poſtea in Concilio Toletano 4. can. 5. propter legitimam cauſam fuit interdicta. XX.

CAPVT. VI.

Sub vna specie non minus continetur totus Christus, quam sub vtraque.

I. OStendi hactenus, vnam speciem vsurpatam fuisse, primo à Discipulis in Emaus; deinde à fidelibus ætate Apostolorum; deniq; ab aliis, qui postea successerunt. Nunc duæ causæ explicandæ sunt; cur id rectè factum sit. Vna est; quia sub vna specie non minus continetur totus Christus, quã sub vtraq;. Altera, quia non minor fructus percipitur ex vna, quam vtraque, cæteris paribus. Priorem hic explicabo; posteriorem in sequenti capite.

II. Circa priorem causam, primo videndum est quid sentiant Catholici. Illi ergo sic statuunt. Primo, in Christo spectari posse carnem, sanguinem, animam rationalem, & diuinitatem, seu

ſeu perſonam verbi. Secundo, Chriſtum ſecundum hæc omnia contineri in ſacramento Euchariſtiæ; & hoc eſſe, quod dici ſolet, Chriſtum totum contineri in hoc ſacramento. Tertio, Chriſtum non ſolum ſub vtraq; ſpecie ſimul ſumpta, ſed etiam ſub vna ſpecie ſeparatim accepta, totum contineri; id eſt, totum ſub ſpecie panis, & totum ſub ſpecie vini. Quarto, aliter tamen contineri ſub ſpecie panis; aliter ſub ſpecie vini. Nam ſub ſpecie panis contineri ſolam carnem vi ſacramenti; reliqua per naturalem concomitantiam. Contra, ſub ſpecie vini, contineri ſolum ſanguinem vi ſacramenti; reliqua per concomitantiam. Hæc omnia habentur in Concilio Tridentino ſeſſ. 13. cap. 3. & ſeſſ. 21. can. 3. & apud D. Thomam in 3. p. q. 76. art. 1. & 2.

Caluiniſtæ longè aliter ſentiunt. III.
Primo, Chriſtum ſecundum carnem, ſanguinem, & animam rationalem, non eſſe niſi in cœlo; ac proindè tan-

to interuallo abeſſe ab Euchariſtia, quanto cœlum diſtat à terra. Secundo, hinc fieri, vt nec ſub vna, nec ſub vtraq; ſpecie, dicatur contineri. Tertio, ridiculum eſſe, quod docent Catholici de concomitantia. Vide Caluinum l. 4. inſt. cap. 17. §. 18, 35. & 47. Et in conſenſione de re ſacramentaria, in fine.

IIII. Lutherani diuiſi ſunt. Nam aliqui partim cum Catholicis, partim cum Caluiniſtis conſpirant. Cum Catholicis fatentur, Chriſtum eſſe præſentem in Euchariſtia: cum Caluiniſtis, negant concomitantiam. Itaque ſecundum illos dicendum eſſet, ſolam carnem Chriſti eſſe ſub ſpecie panis; & ſolum ſanguinem ſub ſpecie vini. Animam rationalem ſub neutra contineri. Ita videtur ſentire Tilmannus Heshuſius in libro de ſexcentis erroribus Pontificiorum, titulo 17. errore 4. & 18. Hermannus Hamelmannus in libro de communione ſub vtraq; ſpecie, & Illyricus in libro contra Sacra-

cramentarios, parte 2. argumento 25. & parte 3. in ſolutione 3. obiectionis.

V. Alij cum Catholicis ſimpliciter aſſerunt, totum Chriſtum contineri ſub vnaquaque ſpecie, etiam ſeparatim ſumpta; vt Ioannes Brentius in confeſſione Wirtenbergenſi, articulo de Euchariſtia, Kemnitius in diſputatione de vtraque ſpecie, & omnes alii, qui defendunt vbiquitatem. Nam ſi totus Chriſtus ſecundum diuinitatem & humanitatem vbique eſt, vt ipſi volunt; neceſſe eſt, totum eſſe in pane, & ſimiliter totum in calice.

VI. Caluiniſtæ alibi refutati ſunt; nec egent noua refutatione. Satis ſit hoc loco monuiſſe, eos in Euchariſtiæ ſacramento nihil reliquum habere, prȩter nuda ſymbola panis & vini; quia totam eius ſubſtantiam turpiſſimè abnegarunt, contra expreſſa Chriſti verba; *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus.* Vide plura in diſputatione de triplici cœna.

VII. Lutherani, qui fatentur Chri-

ſtum in Euchariſtia præſentem eſſe,& tamen negant concomitantiam; hoc vno Scripturæ loco refelluntur, Rom. 6.9. *Chriſtus reſurgens ex mortuis iam nõ moritur; mors illi vltra non dominabitur.* Nam quæro ex ipſis, an caro Chriſti ſit ſola ſub ſpecie panis, an coniuncta cum ſanguine, anima rationali, & diuinitate? Si ſola eſt; mortua eſt. At Chriſtus non moritur, vt inquit Apoſtolus. Si coniuncta cum ſanguine, anima, & diuinitate; iam totus Chriſtus eſt ſub ſpecie panis, quod contẽdimus. Et non eſt totus vi ſacramenti, quia vis ſacramenti conſiſtit in illis verbis; *Hoc eſt corpus meum.* Hæc autem verba, vi ſua non ſignificant totum Chriſtum, ſed tantum corpus ſeu carnem. Ergo caro Chriſti eſt ſub ſpecie panis vi verborum ſacramẽti; reliqua per concomitantiam.

VIII. Hoc clarius ſic explico. Sicut in pomo multa ſpectari poſſunt, color, odor, ſapor, quantitas, ſubſtantia; ſic etiam in Chriſto, diuinitas, anima rationa-

tionalis, caro, ſanguis. Rurſum, ſicut oculi vi ſua non vident totum pomũ, ſed ſolum colorem; & tamen, quia color realiter coniunctus eſt cum odore, ſapore, quantitate & ſubſtantia, cenſetur videri totum pomum per naturalem concomitantiam: ſic etiã verba illa, *Hoc eſt corpus meum*, vi ſua nõ ſignificant totum Chriſtum, ſed tantum carnem Chriſti; & tamen, quia caro Chriſti realiter vnita eſt ſanguini, animæ rationali & perſonæ verbi, cẽſetur totus Chriſtus ſignificari per realem vnionem ſeu concomitantiam. Porro, quia verba, quod ſignificant, hoc efficiunt; quod de ſignificatione dictum eſt, de efficientia quoq; intelligi debet. Et quid hic monſtri eſt, quod tantopere metuunt aduerſarii? Nihil ſanè. Perinde eſt, ac ſi dicam, me ſuidem inuitaſſe ſolum Ioannem ad prãdium; ſed tamen quia Petrus cum eo erat, à quo nolebat diuelli, veniſſe cũ eo Petrum.

Ex dictis ſic cõcludo; Si totus Chriſtus IX.

 ſtus

ſtus non minus continetur ſub vna ſpecie, quàm ſub vtraque; perinde erit,cæteris paribus, ſiue ſub vna,ſiue ſub vtraq; Euchariſtiam accipiamus. Semper enim accipiemus eundem Chriſtum; & quidem totum ac integrum. At prius verum eſt: Ergo & poſterius.

X. Et confirmari poteſt à ſimili. Faciamus legatum mille florenorum à teſtatore relictum tibi eſſe, & totum in duplici codicillo deſcriptum contineri; nec minus tibi profuturum, ſi vnum, quàm ſi vtrumq; codicillum ab hæredibus teſtatoris accipias. Sanè, ſi hæredes alterum codicillum tibi offerant, cuius vigore totum legatum percepturus es; quid habes, quod queraris? Nihil video. Nam æquè certus es de tota pecuniæ ſumma, per vnum, quàm per vtrunq; codicillum; nec aliunde quicquam pateris detrimenti. Planè ſic res habet in noſtro propoſito. Totum Chriſtum accipis, non minus ſub vna, quàm ſub vtra-

vtraq; specie. Quid ergo queri potes?

Sed multo luculẽtius Scriptura nobis hoc explicat similitudine *Manna*, quæ fuit figura Eucharistiæ. Sic enim legimus, Exodi 16. 17. *Feceruntq; ita filij Israel, & collegerunt, alius plus, alius minus. Et mensi sunt ad mensuram gomor: Nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minus parauerat, reperit minus: sed singuli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt.* Nimirum, voluit Deus quasi in figura multo ante significare, nõ minus percepturos ex Eucharistia, qui vnam, quàm qui duas species accepturi essent; nec plus, qui duas, quàm qui vnã sumpturi. XI.

Hinc vlterius infero, Catholicos merito beatos; Lutheranos & Caluinistas, infelices esse. Nam Catholici iuxta Scripturam, non minus sub vna, quàm sub vtraque specie percipiunt. Semper enim exhibetur illis totus & integer Christus. Lutherani verò, siue sub vna, siue sub vtraq; specie cõmunicent, nunquã totum Christũ, sed sub XII.

vna

vna ſpecie ſolam carnem,& ſub altera ſolum ſanguinem putant ſe accipere. Et quia id falſo putant (Chriſtus enim non moritur , vt ait Apoſtolus; ideoq; caro non eſt ſine ſanguine, anima & diuinitate) non plus accipiunt, quàm Caluiniſtæ, id eſt, nihil. Perinde enim eſt, ſiue dicas cum Caluiniſtis, Chriſtum omnino præſentem non eſſe in Euchariſtia; ſiue cum Lutheranis, Chriſtum mortuum præſentem eſſe. Vtrunq; enim impium, & ſacrilegum eſt.

CAPVT VII.

Ex vna ſpecie non minor fructus percipitur, quàm ex vtraque.

I. HOc planè conficitur ex dictis. Nã ſi totus Chriſtus, qui eſt fons omnium donorum ſupernaturalium, non minus continetur ſub vna, quam ſub vtraque ſpecie; certè non minor

fructus

fructus ex vna, quam ex vtraq; ſperari poteſt. Hoc ſenſu dixit D. Thomas in 3. p. q. 80. art. 12. ad 3. *Poteſt à populo ſumi corpus ſine ſanguine; nec exinde ſequitur aliquod detrimentum, quia ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus continetur.* Et Chriſtus ipſe; cum de fructu Euchariſtiæ loquitur; eundem planè effectũ tribuit vni ſpeciei, quem vtriq;, Ioan. 6. 51. Si *quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Et infra; *Non ſicut manducauerunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Huc etiam ſpectat figura, quæ de manna ſupra allata eſt. Sicut enim manna erat cibus corporis: ita Euchariſtia eſt cibus animæ. Et ſicut manna non minus ſatiabat ac reficiebat vires corporis, ſiue quis plus, ſiue minus collegiſſet: ſic etiam Euchariſtia non minus reficit mentem, ſiue ſub vna, ſiue ſub vtraq; ſpecie ſumatur: modo aliunde non ſit impedimentum. *Exod. 16. 18.*

II. Sed vt clarius intelligatur, quod dicimus, explicandum eſt, quid quiſq;

ſen-

ſentiat de fructu Euchariſtiæ. Lutherani putant, totum illius fructum in eo conſiſtere, vt fides in nobis excitetur aut confirmetur. Fundamentum eorum duplex eſt. Vnum, fidem iuſtificantem nihil aliud eſſe, quam fiduciam, qua quis certo perſuaſus eſt, peccata ſibi gratuitò remiſſa eſſe per merita Chriſti, iuxta diuinam promiſſionem. Alterum, ſacramenta inſtituta eſſe ad hanc fidem in nobis excitandam & confirmandam. Eſſe enim ſigna quædam ſenſibilia, quibus Deus ſuam promiſſionem de gratuita peccatorum remiſſione per merita Chriſti obſignauit, & nobis reliquit, vt ex eorum aſpectu vel vſu, ſtatim excitemur ad certam fiduciam remiſſionis peccatorum concipiendam.

III. Ex his fundamentis, quæ tamen falſa & alibi refutata ſunt, oſtendo Lutheranos, ſi quem fructum ex Euchariſtia percipiunt, non minorē ex vna, quam ex vtraq; ſpecie, percipere poſſe, ſi velint; ac proinde fruſtra eos vrgere

gere vtranq; speciem. Hoc autem sic ostendo. Vel fides excitatur ex aspectu sacramenti; vel ex auditu verborum, quæ recitantur in sacramenti administratione; vel ex ipsa sumptione sacramenti. Si excitatur ex aspectu sacramenti; frustra Lutherani vrgent sumptionem vtriusq; speciei. Primo, quia Laici, tametsi alteram tantum speciem accipiant, possunt tamen vtranque aspicere, quia sacerdos vtranq; palam spectandam exhibet. Ergo, si solus aspectus sufficit, quid vrgent sumptionem vtriusq; speciei? Secundo, non minus excitatur fides ex aspectu vnius speciei in Eucharistia, quam ex aspectu vnius mersionis in baptismo: Ergo sicut in baptismo non requiruntur tres mersiones ad excitandam fidem, sed vna sufficit; sic etiam in Eucharistia non requiruntur duæ species, sed vna sufficit. Tertiò, quando Lutherani communicant sub vtraq; specie, prius vident speciem panis, quàm calicis. Vel

ergo

ergo ex ſolo aſpectu panis excitatur fides, vel non. Si excitatur: quid vlterius volunt? Si non excitatur: quid prodeſt ſumere illam ſpeciem? Dicent, excitari quidem fidem ex aſpectu panis Euchariſtici: ſed confirmari ex aſpectu calicis. Sed quæro, an fides excitata ex priori aſpectu, ſit vera fides iuſtificans, nec ne? Si eſt, iam verè credunt Lutherani peccata ſibi remiſſa eſſe. Ergo iam verè remiſſa ſunt. Quid volunt amplius? an quæ ſemel verè remiſſa ſunt, indigent noua remiſſione? Non opinor. Si autem non eſt vera fides iuſtificans, quid ergo eſt? aut quid tandem prodeſt? Sed eſto: fides ſemel excitata, confirmanda ſit. An hoc fieri non poteſt ex vnius ſpeciei aſpectu ſemel ac identidem repetito? Sicut enim, qui ſæpius ac iterato intuetur eandem Chriſti imaginem, poteſt ſæpius excitari ad commemorandam ipſius mortem & paſſionem: ſic etiam in propoſito. Vnde, ſicut vna imago, non ſolum ad excitan-

citandam, ſed etiam ad confirmandam recordationem ſufficiens eſt: ſic planè ſentiendum eſt de vna ſpecie Euchariſtica. An Lutherani putant, vnum bibliorum codicem non ſufficere ad excitandam & confirmandā fidem, niſi alter adſit, qui priori ſuppetias ferat? Si ergo non eſt alius fructus Euchariſtiæ, quam ſolo aſpectu excitare fidem remiſſionis peccatorum; is ſanè æquè percipi poteſt ex vna, quam ex vtraq; ſpecie, vt iam oſtenſum eſt.

Si autem fides excitatur, non ex aſpectu ſacramenti, ſed ex auditu verborum, quæ in ſacramenti adminiſtratione recitantur; ne ſic quidem vrgeri poteſt ſumptio vtriuſq; ſpeciei. IIII. Nam Laici non minus audiunt illa verba, quando communicant ſub vna ſpecie, quàm quando ſub vtraq;. Ergo non minus excitari poteſt illorum fides in ſumptione vnius, quam vtriuſque ſpeciei. Imo, quid opus eſt ſumptione Euchariſtiæ, ſi ex ſolo verborū

auditu fides sufficienter excitatur? Satis erit ad fructum illum percipiendum, si minister clara voce recitet verba institutionis ex Euangelio; & Laici ministrum recitantem audiant.

V. Si denique, neque ex aspectu, neque ex auditu, sed ex ipsa sacramenti sumptione fides excitatur; quid tandem illud est, quo potissimum excitatur? Nam multa spectari possunt in sumptione. 1. externa actio sumendi. 2. interna fides & deuotio sumentium. 3. species panis & vini, quæ sumuntur. 4. corpus & sanguis Christi, quæ sub illis speciebus continentur. Quid ergo ex his omnibus est, quod fidem excitat in Lutheranis? An externa sumptio? At illa saluari potest in vna specie. An interna fides & deuotio? At sic fides seipsam excitaret. Imo fides adesset, antequam excitaretur. An species panis & vini? At cum vna species contineat totum Christum, non minus, quàm ambæ simul; cur vna non sufficiat? An denique corpus &

& sanguis Christi? At iam dixi, hæc non minus sub vna, quàm sub vtraq; specie contineri.

VI. Vident, opinor, Lutherani, quocunque tandem se vertant, non minorem fructum inuenire se posse in vna, quàm in vtraque specie; ac proinde, ex hoc capite, non rectè vrgere vtranque speciem. Hoc vnũ, coronidis loco, ab iis quæro; an per illam fidem, quæ in hoc sacramento in ipsis excitatur, credant Christum viuum præsentem esse in Eucharistia, an mortuum? Si mortuum; errant, quia Christus iam non moritur, vt ait Apostolus. Si viuum; etiam errant, saltem sua opinione, quia putant solam carnem esse sub specie panis, & solum sanguinem sub specie vini. At nec sola caro, nec solus sanguis, in se vitam habet. Ergo quidquid credunt, illorum fides erronea est. Quomodo ergo iustificat? Etiam, procul dubio, erroneè.

VII. Venio ad Caluiniſtas & Zuinglianos. Quid illi ſentiant de fructu Euchariſtiæ, ne ipſos quidem ſcire arbitror. Omnia apud ipſos dubia ſunt: Et præſertim hæc tria, quæ ad rem maximè faciunt. 1. an Chriſtus ſit realiter præſens in hoc ſacramento. 2. quomodo comedatur & bibatur in hoc ſacramento? 3. quis ſit fructus manducationis & bibitionis ſacramentalis? Hæc inquam, dubia & incerta ſunt apud Caluiniſtas. Expendamus ſingula ſeorſim. Ac primum quæro, an Chriſtus ſit realiter præſens in hoc ſacramento? Caluinus nunc affirmat, nunc negat. Affirmat in cap. 11. prioris Corinthiacæ, his verbis; *Concludo, realiter, vt vulgo loquuntur, nobis in cœna dari corpus Chriſti.* Negat in conſenſione de re ſacramentaria, in fine, his verbis: *Quia tamen Chriſti corpus finitum eſt, & cœlo vt loco continetur, neceſſe eſt à nobis tanto locorum interuallo diſtare, quanto cœlum abeſt à terra.* Caluinum imitatur Pleſſæus, qui lib. 4. de Euchari-

chariſtia c. 3. pag. 675. in fine, negat realem præſentiam, quam tamen antea, cap, 2. pag. 660. aſſeruerat his verbis; *Dum ſacra cœna ex præſcripto Chriſti celebratur, Chriſtum realiter & ſubſtantialiter accipimus.*

Secundo quæro: quomodo manducetur & bibatur Chriſtus in hoc ſacramento? In hac re Caluiniſtas & Suinglianos diſſentire, fatetur Caluinus ipſe l, 4. inſt. c. 17. §. 5. cum ait; *Sed hoc non perinde inter omnes cõuenit, qualis ſit eius participandi ratio. Sunt enim, qui manducare Chriſti carnem, & ſanguinem eius bibere, vno verbo definiunt nihil eſſe aliud, quàm in Chriſtum ipſum credere. Sed mihi expreſſius quiddam ac ſublimius videtur voluiſſe docere Chriſtus in præclara illa concione, vbi carnis ſuæ manducationem nobis commendat, nempe vera ſui participatione nos viuificari.* Quid autem hoc eſt? Sequitur paulo poſt; *Interim verò hanc non aliam eſſe, quàm fidei manducationem fatemur, vt nulla alia fingi poteſt. Verum hoc inter mea & iſtorum verba intereſt, quod* VIII.

illis manducare est duntaxat credere: ego credendo manducari Christi carnem, quia fide noster efficitur, eamque manducationem fructum effectumque esse fidei dico. Hæc Caluinus. Qui potest capere, capiat. Quid Plessæus? Multo facilius se expedit. Ait Christum non aliter manducari & bibi in Eucharistia, quàm in baptismo. Sic enim loquitur l.4.c.3.pag.672. *Cibus in sacra cœna, fons in sacro lauacro: Et vtrobique Christus eodem modo.* Et paulo post; *vt Christus proinde in sacra cœna non aliter, quàm in baptismo, suscipiatur, capiatur, gustetur.* Et quomodo suscipitur, manducatur & bibitur in baptismo? Non aliter, inquit alibi, quàm
Pag.654 in verbo Dei, id est, sola fide. Ergo Plessæus iam discedit à Caluino; & nihil plus vult tribuere Eucharistiæ, quàm baptismo.

IX. Tertiò quæro; quis sit fructus manducationis & bibitionis sacramentalis? Secundum Caluinum, est certitudo seu securitas de vita æterna.

Imo

Imo tanta certitudo & securitas, vt non magis possimus amittere regnum cœlorum, quàm Christus, qui iam illud ingressus est. Sic enim habet Caluinus l.4. inst. c.17. §.2. *Magnum verò fiduciæ ac suauitatis fructum ex hoc sacramento colligere possunt piæ animæ, quod testimonium habent in vnum corpus nos cum Christo coaluisse, vt quidquid ipsius est, nostrum vocare liceat. Hinc sequitur, vt nobis securè spondere audeamus, vitam æternam nostram esse, cuius ipse est hæres: nec regnum cœlorum, quo iam ingressus est, posse magis nobis excidere, quàm ipsi: rursum peccatis nostris non posse nos damnari.* Speciosa verba. Longè aliter Plessæus Caluinista lib. 4. de Eucharistia cap. primo, pag. 652. vbi disertè affirmat, eundem esse fructum Eucharistiæ & Agni paschalis: Et generatim loquendo, eandem esse vim, præstantiam, & effectum sacramentorum vtriusq; populi, Iudaici & Christiani, Inter alia sic ait;

Quæ igitur Christianorum prærogatiua? & sacramenta nostra veteribus quid præstant? Responsio in promptu est. Sermonis prophetici & Apostolici eadem virtus. Christus vtrobiq́, sibi ipsi par & similis. Idem de sacramētis vtriusq́, populi dicendum. Ergo, secundum Plessæum, eundem fructum nos percipimus ex Eucharistia, quem olim Iudæi ex esu Agni paschalis. Quid hinc colligis? Si Plessæo credimus, Christianos esse pares Iudæis; si Caluino, pares Christo in cœlo existenti.

X. Vides, nihil certi esse apud Caluinistas, quando de rebus ipsis agendum est. At cum de nudis symbolis mouetur controuersia, omnes constanter vrgent vtranq; speciem. Et cur id quæso? An Christus magis sub vtraque, quàm sub vna præsens est? At secundum ipsos, nec sub vna, nec sub vtraq; præsens est; sed cœlo tantum continetur. An manducatur & bibitur sub vtraq; potius, quàm sub vna? At secundum Plessæum, non aliter man-

manducatur & bibitur in Euchari-ſtia, quàm in baptiſmo. Si ergo vna merſio ſufficit ad manducandum & bibendum Chriſtum in baptiſmo; cur vna ſpecies non ſufficiat in Euchariſtia? An maior fructus ſperari poteſt ex vtraq; ſpecie, quàm ex vna? At quis ille fructus eſt? Non alius ſecundum Caluinum, quàm facere nos certos & ſecuros de vita æterna. At ille fructus, ſecundum principia Caluiniſtarum, habetur ante perceptionem Euchariſtiæ; quod ſic oſtendo. Vel enim ſermo eſt de prædeſtinatis, vel de reprobis. Si de reprobis, illi nunquam certi ſunt de vita æterna. Si de prædeſtinatis, illi per fidem iuſtificantem habent hanc certitudinem. At fides iuſticans præcedit perceptionem Euchariſtiæ. Quid ergo, ſi fructum quærimus, confert Euchariſtia? aut quid potius vtraq; ſpecies, quàm vna prodeſt? Nihil video, ſi Caluini ſequaris principia. Prædeſtinati omnes fidem habent, quæ deficere non poteſt. Per

hanc securi sunt de vita æterna. Imò, omnes fidelium filii ante baptismum continentur in fædere promissionis vitæ æternæ: Et sine baptismo saluari possunt; Nec magis futuri in cœlo beati, qui baptismo tincti sunt, quàm qui non sunt. Quid ergo præsidii quærant ex vtraque, vel altera specie? Frustra est, apud Caluinistas.

XI. At, inquies, aliter Plessæus sentit de fructu, quàm Caluinus. Scio; sed nihilo melius. Ait fructum Eucharistiæ & Agni paschalis eundem esse. Ait Christum non aliter in Eucharistia, quàm in baptismo manducari & bibi. Ait denique, baptismum nos admittere in fædus Dei; Eucharistiam in eo conseruare. Hæc, neque vniuersè vera sunt; neque inter se cohærent; neque rem expediunt. Si enim est idem fructus Eucharistiæ & Agni paschalis; quomodo dixit Augustinus in psalm. 73. *Sacramenta non sunt eadem; quia alia sunt sacramenta dantia salutem;*

ſalutem; alia promittentia Saluatorem. Sacramenta noui teſtamenti dant ſalutem; ſacramenta veteris teſtamenti promiſerunt Saluatorem. Rurſum, ſi Chriſtus non aliter manducatur & bibitur in Euchariſtia, quam in baptiſmo; quomodo alius eſt fructus baptiſmi, nempe admittere nos in fædus Dei; & alius Euchariſtiæ, nempe in eodem fædere nos conſeruare? Denique, ſi per Euchariſtiam conſeruamur in fædere; quomodo id potius per vtranque ſpeciem fit, quam per vnam? Et quæro; ſi prædeſtinati ſub vna tantum ſpecie communicarent, an conſeruarentur in fædere, nec ne? Si conſeruarentur; res ſalua eſt. Sin minus; quid de iis futurum eſſet? Dices, conſeruandos quidem, non tamen vi vnius ſpeciei; ſed vi prædeſtinationis. At idem dicturus eſſes in ſumptione vtriuſque ſpeciei. Nam etiam tunc, vi prædeſtinationis conſeruarẽtur. Quid ergo, ſi fructum ſpectemus,

mus, interest inter vnam & vtranque speciem? Nondum video. Nisi fortè ad præceptum recurras. Sed de hoc infra. Nunc solum de fructu disputamus.

XII. Relinquo Caluinistas, quia nihil solidi apud ipsos inuenio. Negant præsentiam Christi in Eucharistia, contra apertam Scripturæ & sanctorum Patrum sententiam. In explicanda manducatione & bibitione sacramentali, penitus inter se dissident. Nullum fructum, qui huic sacramento proprius ac peculiaris sit, proferre omnino possunt. Quanto solidior, verior, & salubrior est Catholicorum doctrina, quę initio capitis à me proposita, his paucis assertionib, breuiter explicari potest.

XIII. Prima Assertio. Christus in sacramento Eucharistiæ, sub specie panis & vini, verè, realiter & substantialiter præsens est; ideoq; hoc sacramentum dicitur constare, partim speciebus sacramentalibus, quę oculis cernuntur; partim

partim corpore & ſanguine Chriſti, quæ ſub illis ſpeciebus latent. Matth. 26. 26. *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.* Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 4. myſtagogica; *Cum Chriſtus ipſe dicat, Hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?*

Altera Aſſertio. Hoc ſacramentum inſtitutum eſt, non vt homines per peccatum mortui, vitam ſpiritualem inde percipiant; ſed vt homines per gratiam viui, nutriantur, & maiores vires acquirant. Hinc rectè vocatur *cibus, potus, eſca, viaticum.* Nam ſicut homo, qui corporaliter viuit, indiget cibo & potu corporali, ad ſe nutriendum & conſeruandum corporaliter; ſic etiam, qui viuit ſpiritualiter, indiget cibo & potu ſpirituali, ad ſe nutriendum & conſeruandum ſpiritualiter. Ioan. 6. 53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nō habebitis*, id eſt, non conſeruabitis *vitā in vobis.* Rurſum, ſicut homini corporaliter mortuo non prodeſt cibus XIIII.

aut

aut potus corporalis; ita homini per peccatum mortuo non prodeſt, ſed potius obeſt cibus & potus Euchariſtiæ. 1. Corinth. 11. 28. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.*

XV. Tertia Aſſertio. Hoc intereſt inter corporalem & ſpiritualem nutritionem, quod illa fiat cibo & potu, tanquam duabus rebus diſtinctis; vt aliud ſit cibus, & aliud potus: Hæc autem fiat vna re, quæ ſimul cibus, ſimul potus ſit. Itaque Chriſtus, qui totus continetur ſub ſpecie panis, ſub illa eadem ſpecie cibus & potus eſt: idemque Chriſtus, qui etiam totus continetur ſub ſpecie vini, ſub eadem quoque ſpecie, cibus & potus eſt. Non enim differt cibus & potus in ſpirituali refectione, ſicut differt in corporali. Vnde manducare & bibere, eſurire & ſitire, indifferenter pro eodem ſumuntur in ſcriptura. Matth.

5. 6.

5. 6. Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiã, quoniam ipsi saturabuntur. Ioann. 6. 35. *Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet vnquam.*

Quarta Aſſertio. Hinc fit, vt perinde ſit, ſi nutritionem ſpirirualem ſpectes, ſiue ſumas Chriſtum ſub ſpecie panis tantum, ſiue ſub ſpecie vini tantum, ſiue ſub vtraque ſimul: quia vbique totus eſt; vbique cibi ac potus rationem habet; & conſequenter, vbique plenam refectionem præſtare poteſt. Vnde non minor fructus percipitur ex ſumptione vnius, quam vtriuſque ſpeciei. Cùm enim totus fructus pendeat à Chriſto, tanquam à fonte bonorum omnium ſpiritualium: & is æquè ſub vna, atque ſub vtraque ſpecie præſens ſit: æquè ſub vna, atque ſub vtraque, cibi & potus rationem habeat: neceſſe eſt, non minorem fructum ab vna, quàm ab vtraque ſpecie ſperari poſſe. Vide, quę ſupra dixi, §. 1. *XVI.*

Quinta

XVII. Quinta Aſſertio. Porro in perceptione huius ſacramenti, duplex mãducatio diſtinguenda eſt: vna ſacramentalis, altera ſpiritualis. Eos dicimus ſacramẽtaliter manducare Chriſtum, qui hoc ſacramentum, in quo Chriſtus ſub ſpeciebus ſacramentalibus continetur, ore corporali accipiunt, & in ſtomachũ traiiciunt. Eos autem ſpiritualiter, qui quando ore corporis ſacramentaliter manducant Chriſtum ſub ſpeciebus ſacramentalibus, ſimul etiam percipiunt ſpiritualem animæ refectionem, id eſt, gratiã ſacramentalem, qua anima ſpiritualiter paſcitur & nutritur. Prior manducatio communis eſt bonis & malis. Omnes enim tam boni, quam mali, poſſunt ore corporis accipere Chriſtum in Euchariſtia: ſicut vndecim Apoſtoli boni, & Iudas proditor. Poſterior, propria iuſtorum eſt. Hi enim ſoli percipiunt ſpiritualem fructum ex ſacramentali manducatione. Eſt autem duplex hic fructus: alter conſiſtit

ſiſtit in augmento gratiæ & charitatis habitualis; alter in auxiliis gratiæ excitantis, quibus Deus nos præuenit, inuitat, & corroberat ad bene beateq; operandum. Sicut enim in nutritione corporis, non ſolum augetur caro, ſanguis & oſſa; ſed etiam excitantur ſpiritus ſenſitiui & vitales, qui apti ſunt ad actiones ſenſitiuas & vitales promptè exequendas: ſic in nutritione animæ, non ſolum augetur gratia habitualis, & alia dona permanentia, ſed etiam excitantur motiones diuinæ ac ſupernaturales, quibus homo iuſtus ſuauiter impellitur & corroboratur ad pia opera promptè exercenda. Atque hæc breuiter dicta ſint de ſententia Catholicorum. Nam cætera, quæ ſubtiliora ſunt, in ſcholis diſputauimus.

Sunt tamen quædam obiectiones diluendæ, quæ non quidem ab aduerſariis, ſed ab ipſis Catholicis, exercitii cauſa, opponi ſolent; idq; eo fine, vt quod hactenus dictum eſt, melius in- *XVIII.*

 telli-

telligatur & explicetur. Prima est; si Christus sub vna specie continetur semel totus, & sub altera semel totus; Ergo sub vtraq; continetur bis totus: Ergo plus confert sub vtraque, quàm sub vna. Respondeo. Negatur vltima consequentia; quia etiam sub vna parte panis consecrati continetur semel totus; & sub duabus partibus bis totus; & tamen, si fructum spectes, perinde est, siue quis sumat vnam, siue duas aut tres particulas panis consecrati. Idem est de vino consecrato. Alius plus, alius minus bibit ex eodem calice; & tamen fructus non ideo maior aut minor est.

XIX. Secunda obiectio. Vnaquæq; species per se confert effectum suum: Ergo plus conferunt duæ, quam vna. Respondeo cum distinctione. Quando vna species sola sumitur per modum vnius refectionis, tunc confert totum illum effectum, quem conferunt ambæ species simul sumptæ per modum vnius refectionis. Quando

autem

autem vna ſpecies ſumitur cum alia, tunc partialiter confert eundem effectum. Simile eſt, de duabus particulis panis conſecrati, aut de duobus hauſtibus vini conſecrati. Dices; vel totus effectus datur in ſumptione panis; vel totus in ſumptione vini; vel pars in ſumptione panis, & pars in ſumptione vini. Si totus in ſumptione panis; iam nihil efficit ſumptio vini. Si totus in ſumptione vini; nihil efficit ſumptio panis. Si pars in ſumptione panis, & pars in ſumptione vini; ergo plus prodeſt ſumptio vtriuſque, quàm vnius ſpeciei. Reſpondeo. Idem argumentum fieri poteſt de ſumptione duarum particularum panis conſecrati; aut de iterato hauſtu calicis; aut de triplici merſione in baptiſmo. Dicendum ergo eſt, totum effectum conferri in ſumptione panis: abſolutè quidem, ſi altera ſpecies non ſequatur; in ordine verò ad alteram, ſi ſequatur. Sicut, ſi habeas du-

duplicem particulam hostiæ; totum effectum consequeris in sumptione prioris: absolutè, si illam solam sumpseris; in ordine verò ad alteram, si illam adieceris. De duplici haustu par proportio est.

XX. Tertia obiectio. Licet totus Christus sit sub vna specie non minus, quã sub vtraq;: tamen, vt supra dictum est, vi verborum sola caro est sub specie panis, & solus sanguis sub specie vini: Ergo vi verborum plus continent duę species, quàm vna: Ergo etiam plus efficiunt. Respondeo. Parum refert ad effectum Eucharistiæ, an caro vel sanguis Christi sit ibi vi verborum, an per naturalem concomitantiam. Hoc satis est, quod totus Christus non minus sit sub vna specie, quàm sub vtraque. Nam effectus Eucharistiæ non pendet immediatè à vi verborum, sed ab ipso Christo, qui est præsens in sacramento. Vt hoc melius intelligatur, distinguendi sunt duo effectus, qui pendent à diuersis causis. Vnus est præ-

præſentia Chriſti in Euchariſtia ſub ſpeciebus ſacramentalibus. Hic immediatè efficitur vi iſtorum verborũ; *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus.* Alter eſt gratia ſacramentalis, ſeu interna animæ nutritio & refectio. Hic immediatè efficitur à Chriſto iam præſente: Et de hoc diſputamus.

Quarta obiectio. Duæ ſpecies ſimul ſumptæ plus ſignificant, quàm vna: Ergo etiam plus efficiunt; quia efficientia reſpondet ſignificationi. Antecedens patet, quia duæ ſpecies ſignificant integrum conuiuium, conſtans cibo & potu: Vna ſpecies ſignificat alteram tantum partem conuiuii; vt ſpecies panis, ſolum cibum; & ſpecies vini, ſolum potum. Reſpondeo cum diſtinctione. Nam ſignificatio ſacramentalis dupliciter ſpectari poteſt. Primo, ex parte rei ſignificatæ. Secundo, ex modo tantum ſignificandi. Hoc oſtendo in baptiſmo. Exterior enim ablutio ſpectatur ſemel, quatenus ſignificat internam ablutionem à XXI.

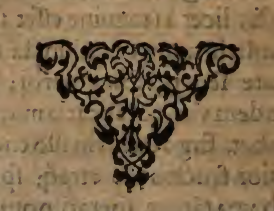
peccatis; & semel, quatenus eam significat, vel per vnam, vel per trinam immersionem. Idem est in Eucharistia. Nam hoc sacramentum spectatur semel, quatenus significat internam animæ refectionem; & semel, quatenus eam significat, vel vnius, vel vtriusque speciei sumptione. Si ergo priori modo spectetur, significatio illius semper est æquè perfecta, quia semper est eadem res significata, nempè refectio animæ. Si posteriori, perfectior est significatio sub vtraque, quàm sub altera tantum specie, quia modus significandi est perfectior. Efficientia tamen sacramenti non respondet significationi ex parte modi significandi, sed ex parte rei significatæ.

XXII. Quinta obiectio. Si quis in triduo mortis consecrasset Eucharistiam, nõ percepisset tantum fructum ex vna specie, quantum ex vtraque; vt multi fatentur. Ergo neq; nunc percipimus tantum ex vna, quàm ex vtraque, quia Eucharistia iam non est alia, quam

tunc

tunc fuisset. Respondeo. Non est simile. Nam in illo triduo Christus erat mortuus; & non solum corpus ab anima, sed etiam caro à sanguine separata. Nunc autem viuus est. Vnde si in illo triduo fuisset facta consecratio; tunc sub specie panis fuisset caro sine sanguine & anima rationali; & sub specie vini fuisset sanguis sine carne & anima rationali. Plus ergo fuisset sub vtraq; specie, quàm sub vna. Hinc aliqui putant, maiorẽ etiam fructum ab vtraq;, quam ab vna percipi potuisse. Mihi tamen non videtur hoc sequi. Nam vis & efficacia huius sacramẽti, non pendet præcisè à carne & sanguine, sed potius à Diuinitate, seu persona verbi. Cùm ergo in triduo mortis caro Christi, licet à sanguine esset separata, manserit tamen coniuncta cum Diuinitate seu persona verbi; retinuit eandem vim & efficaciam, quàm nunc habet. Ergo etiam in illo triduo, non maior fructus ab vtraq; specie, quàm ab vna tãtum, sperari potuisset.

XXIII. Sexta obiectio. Si eſt tantus fructus vnius ſpeciei, quantus vtriuſque; quare Chriſtus vtranq; inſtituit? & quare ſacerdotes non ſunt vna contenti, ſicut iubent Laicos eſſe contentos? Reſpondeo. Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam ſacrificium nouæ legis. Igitur ratio ſacramenti ſaluari poteſt in vna ſpecie; ratio ſacrificii requirit vtranq; ſpeciem. Laici ergo, qui Euchariſtiam accipiunt, vt ſacramentum eſt, vna ſpecie contenti ſunt. Sacerdotes autem, qui illam, vt ſacrificium offerunt, vtranq; ſpeciem vſurpare debent. Plura de hac re in materia de ſacrificio Miſſæ. Hæc pauca pro hoc loco ſufficiant.

CA-

CAPVT. VIII.

Quæ ſint cauſæ, cur potius ſub vna, quàm ſub vtraque ſpecie, Laici communicent?

HActenus explicatæ ſunt duæ cauſæ, cur Laici non minus ſub vna, quàm ſub vtraq; ſpecie communicare poſſint. Prior eſt, quia totus Chriſtus non minus ſub vna, quàm ſub vtraq; continetur. Poſterior, quia non minor fructus ex vna, quàm ex vtraq; percipitur. Nunc aliæ cauſæ adferendæ ſunt, cur expediat eos ſub vna ſpecie potius, quàm ſub vtraq; cõmunicare. Sunt autem potiſſimũ tres. *I.* Prima, quia multi ſunt abſtemii à vino. Altera, quia vinum multis locis haberi non poteſt, præſertim in tanta copia, vt multa hominum millia poſſint communicare. Tertia, quia in tãta communicantium multitudine, ſæ-

pè esset periculum effusionis aut irreuerentiæ.

II. Hæ causæ sufficientes sunt, si semel statuamus (quod hactenus probatum est, & infra rursus cconfirmabitur) vtranq; speciem iure diuino non esse necessariam, sed alterā sufficere: Nec plus vtilitatis ex vtraq;, quàm ex altera percipi posse. Nam si ita est, prudēter abstinere possumus à calice, propter rationes iam allatas. Nec id negant aduersarii. Solum vrgent præceptum de vtraq; specie, de quo iam nō agimus. Excluso ergo præcepto, nihil est, quod amplius obiiciant.

III. Imo, quod magis miror, illi ipsi, qui præceptum vrgent, putant eas causas, quas iam attuli, tanti momenti esse, vt vna species licitè vsurpari possit. Nam Ioannes Brentius in Apologia pro cōfessione Wirtenbergensi fatetur, abstemios posse sub vna specie communicare. Et Philippis Melanchthon in libro de vsu integri sacramenti, affirmat, Ruthenos ob vini inopiam rectè factu-

facturos, ſi pro vino vterentur medone, ſeu aqua mellita.

IIII. Ex hac illorum conceſſione ſic argumentor. Si abſtemii & Rutheni poſſunt licitè communicare, & fructum Euchariſtiæ percipere, ſine ſpecie vini; cur non ſimiliter alii? Dicent ſine dubio, obſtare præceptũ Chriſti: abſtemios & Ruthenos excuſari ab obſeruatione præcepti; reliquos non itẽ. Sed fruſtra. Sic enim inſto; Brentius, Philippus, & alii aduerſarii, putant præceptũ Chriſti in eo conſiſtere, vt vna ſpecies non ſumatur ſine altera; vel vt ipſi loquuntur, vt ſacramentum Euchariſtiæ non mutiletur altera ſui parte: Et ſacrilegos eſſe, qui id faciant. Sanè, ſi ita eſt, Brentius, Philippus & alii Lutherani omnino ſacrilegi ſunt, qui contra præceptum Chriſti, permittunt abſtemiis & Ruthenis ſacramentum altera ſui parte mutilatum. Addo hoc dilemma; vel iure diuino prohibitum eſt communicare ſub altera tantum ſpecie, vel non eſt.

Si

Si prohibitum eſt, cur permittitur abſtemiis? Si non eſt, cur reliquis negatur?

V. Ex dictis colligo hæc duo principia. Vnum eſt; omnes, tam Catholici, quàm aduerſarii, permittũt abſtemiis cõmunionem ſub altera tantum ſpecie; nec vnquam auditum eſt à temporibus Apoſtolorum ad nos vſq; abſtemios fuiſſe à communione excluſos. Alterum eſt; Nulli, nec Catholici, nec aduerſarii, poſſunt diſpenſare in præcepto diuino; ſed quidquid diuino iure mandatũ eſt, vt fiat, hoc omnino fieri debet: Et quidquid diuino iure prohibitum eſt, ne fiat, hoc nullo modo fieri debet. Hinc ita concludo; Ergo vel communio ſub vna ſpecie, non eſt prohibita iure diuino, quod nos contendimus; vel, ſi prohibita eſt, non poteſt fieri diſpenſatio in illa prohibitione: Et ſic abſtemii erunt repellendi à communione. Eligãt hic aduerſarii, quod volunt.

CAPVT IX.

Ecclesia legitimè statuit, vt Laici communicent sub vna specie.

SI spectemus ius diuinum, semper in Ecclesia fuit liberum Laicis, vel sub vna, vel sub vtraq; specie communicare, vt hactenus ostensum est. Si autem spectemus ius Ecclesiasticum, res aliter habet. Nam diuersis temporib. propter diuersas causas & occasiones, fuerunt etiam diuersa præcepta Ecclesiastica de hac re. Et quidem Gelasius Papa, quia videbat suo tempore Manicheos ex falsa superstitione semper abstinere ab altera specie: planè statuit, vt nemo, nisi sub vtraq; specie cómunicaret: alioqui fore, vt Manicheus haberetur, qui à calice abstineret. Contra verò, Patres in Concilio Constantiensi, quia videbant Hussitas in Bohemia, pertinaciter vrgere vtranq; spe-

ſpeciem tanquam ad ſalutem neceſſariam: cum tamen Catholici paſſim ſub altera cõmunicarent: vſum vtriuſque ſpeciei, reſpectu Laicorum, penitus ſuſtulerunt: non ſanè, quod putarent eſſe malum & illicitum: ſed partim, vt hac ratione, Huſſitarum errorem corrigerent & damnarent: partim etiam, vt conſuetudinem cõmunicandi ſub vna ſpecie, quæ tum multis locis recepta erat, ſuo decreto approbarent, & ſic in tota Eccleſia, maior conformitas & concordia ſeruaretur. Accedebant etiã & aliæ cauſæ, quas ſuperiori capite explicauimus.

II. Propter has igitur prudenter ſtatutum eſt, vt Laici ſub vna ſpecie deinceps communicarẽt. Nec ſine Exemplo id factum eſt. Nam ſimile quid contigit olim circa merſionẽ baptiſmi. Sicut enim iure diuino ſemper liberum fuit communicare ſub vna, vel ſub vtraq; ſpecie: ſic etiam iure diuino liberum fuit, vnam vel trinam merſionem adhibere in baptiſmo. Et rurſum ſicut

ſicut hac libertate nõ obſtãte, Eccleſia nunc ſub vna, nunc ſub vtraq; ſpecie, voluit Laicos Euchariſtiam accipere: ſic etiam, nunc vnam, nunc triplicem merſionem voluit adhiberi in baptiſmo, propter diuerſas cauſas diuerſis temporibus occurrentes. Et quidem in primitiua Eccleſia, triplex merſio fuit imperata, ad deſignandam Trinitatem perſonarum in vna Deitate: idque propter hæreticos illius temporis, qui negantes Trinitatem, vna merſione baptiſmum conferebant. Hoc patet ex canone 49. Apoſtolorũ, qui ſic habet: *Si quis Epiſcopus aut presbyter non trinam merſionem vnius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, deponatur.* Vide etiam Tertullianum in libro de corona militis, & Gratianum de conſecratione, diſt. 4. cap. 78. Poſtea vero noui hæretici orti ſunt, qui putabant baptiſmum iterandum eſſe, ideoque baptizatos rebaptizabant. Ad hunc errorem corrigendũ, ſtatutũ fuit in Concilio Toletano 4. can. 5.

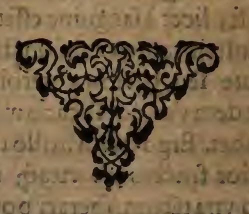
vt vna mersione baptismus conferretur, ad designandam vnitatem mortis Christi. Cum enim baptismus repræsentet nobis Christi mortem & passionem, iuxta illud Rom. 6. 3. *Quicunque baptizati sumus, in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus*: Et Christus semel tantum mortuus sit: nullo modo baptismus iterandus est, sed semel tantũ conferendus. Vnde Apostolus Hebr. 6. 6. contra eos, qui putabant in noua lege baptismum repeti posse, sicut in veteri repetebãtur lotiones & baptismata, sic ait: *Rursum crucifigentes sibimet ipsis filium Dei, & ostentui habentes*. Et ad Ephes. 4. 5. *Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma.*

III. Dices: Vnde habet Ecclesia hanc potestatem, vt possit in alteram partẽ definire & statuere id, quod iure diuino liberum relictum est. Ratio dubitandi est, quia quidquid iure diuino permittitur omnibus Christianis, hoc solo iure humano negari aut tolli non potest. Cum ergo iure diuino, in ba-

ptismo

ptiſmo liberum ſit, vnam vel trinam merſionem adhibere: & ſimiliter in Euchariſtia liberũ ſit, ſub vna vel vtraque ſpecie communicare; quo iure poteſt Eccleſia, vel vnam merſionẽ in baptiſmo, vel vtranq; ſpeciem in Euchariſtia prohibere? Reſpondeo, Eccleſia, vel potius Prælati Eccleſiæ, habent hanc poteſtetem à Chriſto. Sicut enim Rex, qui ſibi Vicarium in regni adminiſtratione ſubrogat, ſolet quædam maioris momenti negotia certis legibus definire, & illi præſcribere: alia in ipſius arbitrio ac poteſtate relinquere: ſic Chriſtus agit cum Paſtoribus Eccleſiæ, quos quaſi Vicarios ſibi ſubrogauit. Quæ enim ad ſacramẽtorum ſubſtantiam, numerum, & effectum pertinent: certis legibus ab ipſo definita ſunt. Reliqua, quæ ceremonias & circumſtantias attingunt: Paſtorum arbitrio ac prudentiæ cõmendata. Huius generis ſunt; baptiſmum conferre ſemel vel ter immergendo: Euchariſtiã ſumere ſub vna, vel vtraq;

XXIII. Sexta obiectio. Si eſt tantus fructus vnius ſpeciei, quantus vtriuſque; quare Chriſtus vtranq; inſtituit? & quare ſacerdotes non ſunt vna contenti, ſicut iubent Laicos eſſe contentos? Reſpondeo. Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam ſacrificium nouæ legis. Igitur ratio ſacramenti ſaluari poteſt in vna ſpecie; ratio ſacrificii requirit vtranq; ſpeciem. Laici ergo, qui Euchariſtiam accipiunt, vt ſacramentum eſt, vna ſpecie contenti ſunt. Sacerdotes autem, qui illam, vt ſacrificium offerunt, vtranq; ſpeciem vſurpare debent. Plura de hac re in materia de ſacrificio Miſſæ. Hæc pauca pro hoc loco ſufficiant.

CA-

CAPVT. VIII.

Quæ ſint cauſæ, cur potius ſub vna, quàm ſub vtraque ſpecie, Laici communicent?

HActenus explicatæ ſunt duæ cauſæ, cur Laici non minus ſub vna, quàm ſub vtraq; ſpecie communicare poſſint. Prior eſt, quia totus Chriſtus non minus ſub vna, quàm ſub vtraq; continetur. Poſterior, quia non minor fructus ex vna, quàm ex vtraq; percipitur. Nunc aliæ cauſæ adferendæ ſunt, cur expediat eos ſub vna ſpecie potius, quàm ſub vtraq; cõmunicare. Sunt autem potiſſimũ tres. Prima, quia multi ſunt abſtemii à vino. Altera, quia vinum multis locis haberi non poteſt, præſertim in tanta copia, vt multa hominum millia poſſint communicare. Tertia, quia in tãta communicantium multitudine, ſæ- I.

pè esset periculum effusionis aut irreuerentiæ.

II. Hæ causæ sufficientes sunt, si semel statuamus (quod hactenus probatum est, & infra rursus cconfirmabitur) vtranq; speciem iure diuino non esse necessariam, sed alterã sufficere: Nec plus vtilitatis ex vtraq;, quàm ex altera percipi posse. Nam si ita est, prudẽter abstinere possumus à calice, propter rationes iam allatas. Nec id negant aduersarii. Solum vrgent præceptum de vtraq; specie, de quo iam nõ agimus. Excluso ergo præcepto, nihil est, quod amplius obiiciant.

III. Imo, quod magis miror, illi ipsi, qui præceptum vrgent, putant eas causas, quas iam attuli, tanti momenti esse, vt vna species licitè vsurpari possit. Nam Ioannes Brentius in Apologia pro cõfessione Wirtenbergensi fatetur, abstemios posse sub vna specie communicare. Et Philippis Melanchthon in libro de vsu integri sacramenti, affirmat, Ruthenos ob vini inopiam rectè factu-

facturos, si pro vino vterentur medone, seu aqua mellita.

IIII. Ex hac illorum concessione sic argumentor. Si abstemii & Rutheni possunt licitè communicare, & fructum Eucharistiæ percipere, sine specie vini; cur non similiter alii? Dicent sine dubio, obstare præceptū Christi: abstemios & Ruthenos excusari ab obseruatione præcepti; reliquos non itē. Sed frustra. Sic enim insto; Brentius, Philippus, & alii aduersarii, putant præceptū Christi in eo consistere, vt vna species non sumatur sine altera; vel vt ipsi loquuntur, vt sacramentum Eucharistiæ non mutiletur altera sui parte: Et sacrilegos esse, qui id faciant. Sanè, si ita est, Brentius, Philippus & alii Lutherani omnino sacrilegi sunt, qui contra præceptum Christi, permittunt abstemiis & Ruthenis sacramentum altera sui parte mutilatum. Addo hoc dilemma; vel iure diuino prohibitum est communicare sub altera tantum specie, vel non est.

Si

Si prohibitum est, cur permittitur abstemiis? Si non est, cur reliquis negatur?

V. Ex dictis colligo hæc duo principia. Vnum est; omnes, tam Catholici, quàm aduersarii, permittũt abstemiis cõmunionem sub altera tantum specie; nec vnquam auditum est à temporibus Apostolorum ad nos vsq; abstemios fuisse à communione exclusos. Alterum est; Nulli, nec Catholici, nec aduersarii, possunt dispensare in præcepto diuino; sed quidquid diuino iure mandatũ est, vt fiat, hoc omnino fieri debet: Et quidquid diuino iure prohibitum est, ne fiat, hoc nullo modo fieri debet. Hinc ita concludo; Ergo vel communio sub vna specie, non est prohibita iure diuino, quod nos contendimus; vel, si prohibita est, non potest fieri dispensatio in illa prohibitione: Et sic abstemii erunt repellendi à communione. Eligãt hic aduersarii, quod volunt.

CA-

CAPVT IX.

Eccleſia legitimè ſtatuit, vt Laici communicent ſub vna ſpecie.

SI ſpectemus ius diuinum, ſemper in Eccleſia fuit liberum Laicis, vel ſub vna, vel ſub vtraq; ſpecie communicare, vt hactenus oſtenſum eſt. Si autem ſpectemus ius Eccleſiaſticum, res aliter habet. Nam diuerſis temporib. propter diuerſas cauſas & occaſiones, fuerunt etiam diuerſa præcepta Eccleſiaſtica de hac re. Et quidem Gelaſius Papa, quia videbat ſuo tempore Manicheos ex falſa ſuperſtitione ſemper abſtinere ab altera ſpecie: planè ſtatuit, vt nemo, niſi ſub vtraq; ſpecie cõmunicaret: alioqui fore, vt Manicheus haberetur, qui à calice abſtineret. Contra verò, Patres in Concilio Conſtantienſi, quia videbant Huſſitas in Bohemia, pertinaciter vrgere vtranq; ſpe-

ſpeciem tanquam ad ſalutem neceſſariam: cum tamen Catholici paſſim ſub altera cõmunicarent: vſum vtriuſque ſpeciei, reſpectu Laicorum, penitus ſuſtulerunt: non ſanè, quod putarent eſſe malum & illicitum: ſed partim, vt hac ratione, Huſſitarum errorem corrigerent & damnarent: partim etiam, vt conſuetudinem cõmunicandi ſub vna ſpecie, quæ tum multis locis recepta erat, ſuo decreto approbarent, & ſic in tota Eccleſia, maior conformitas & concordia ſeruaretur. Accedebant etiã & aliæ cauſæ, quas ſuperiori capite explicauimus.

II. Propter has igitur prudenter ſtatutum eſt, vt Laici ſub vna ſpecie deinceps communicarẽt. Nec ſine Exemplo id factum eſt. Nam ſimile quid contigit olim circa merſionẽ baptiſmi. Sicut enim iure diuino ſemper liberum fuit communicare ſub vna, vel ſub vtraq; ſpecie: ſic etiam iure diuino liberum fuit, vnam vel trinam merſionem adhibere in baptiſmo. Et rurſum

ſicut

ſicut hac libertate nõ obſtãte, Eccleſia nunc ſub vna, nunc ſub vtraq; ſpecie, voluit Laicos Euchariſtiam accipere: ſic etiam, nunc vnam, nunc triplicem merſionem voluit adhiberi in baptiſmo, propter diuerſas cauſas diuerſis temporibus occurrentes. Et quidem in primitiua Eccleſia, triplex merſio fuit imperata, ad deſignandam Trinitatem perſonarum in vna Deitate: idque propter hæreticos illius temporis, qui negantes Trinitatem, vna merſione baptiſmum conferebant. Hoc patet ex canone 49. Apoſtolorũ, qui ſic habet: *Si quis Epiſcopus aut presbyter non trinam merſionem vnius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, deponatur.* Vide etiam Tertullianum in libro de corona militis, & Gratianum de conſecratione, diſt. 4. cap. 78. Poſtea vero noui hæretici orti ſunt, qui putabant baptiſmum iterandum eſſe, ideoque baptizatos rebaptizabant. Ad hunc errorem corrigendũ, ſtatutũ fuit in Concilio Toletano 4. can. 5.

vt

ptiſmo liberum ſit, vnam vel trinam merſionem adhibere: & ſimiliter in Euchariſtia liberũ ſit, ſub vna vel vtraque ſpecie communicare; quo iure poteſt Eccleſia, vel vnam merſionẽ in baptiſmo, vel vtranq; ſpeciem in Euchariſtia prohibere? Reſpondeo. Eccleſia, vel potius Prælati Eccleſiæ, habent hanc poteſtetem à Chriſto. Sicut enim Rex, qui ſibi Vicarium in regni adminiſtratione ſubrogat, ſolet quædam maioris momenti negotia certis legibus definire, & illi præſcribere: alia in ipſius arbitrio ac poteſtate relinquere: ſic Chriſtus agit cum Paſtoribus Eccleſiæ, quos quaſi Vicarios ſibi ſubrogauit. Quæ enim ad ſacramẽtorum ſubſtantiam, numerum, & effectum pertinent: certis legibus ab ipſo definita ſunt. Reliqua, quæ ceremonias & circumſtantias attingunt. Paſtorum arbitrio ac prudentiæ cõmendata. Huius generis ſunt; baptiſmum conferre ſemel vel ter immergendo: Euchariſtiã ſumere ſub vna, vel vtraq;

ſpecie; ante vel poſt cœnam: dominiço aut alio die: lotis vel non lotis pedibus :& his ſimilia. De quibus loquitur Apoſtolus 1. Corinth. 11. 34. cum ait; *Cætera, cũ venero, diſponam.* Vide Auguſtinum epiſtola 118. ad Ianuarium, vbi pulchrè de hac re diſputat.

CAPVT X.

Soluuntur obiectiones ex ſcripturis.

I. EXplicaui hactenus ſententiam Catholicorũ, qui docent nullum extare præceptum diuinum de vtraque ſpecie: ac proinde vnam ſpeciem licitè vſurpari poſſe, & ſemper in Eccleſia vſurpatam eſſe : idque non minori fructu, quàm ſi ambæ ſpecies vſurpẽtur. Nunc aduerſariorum argumenta diſſoluenda ſunt, quæ ipſi cõtra hanc doctrinam adferunt. Sunt autem triplicia: quædam ex ſcripturis: alia ex Patribus: alia denique ex ratione deſum-

ſumpta. Singula ordine diſcutiemus.

Et quidem omnes aduerſarii, vt ſupra monui, quærunt in ſcripturis pręceptum de vtraque ſpecie; nec tamen inueniunt. Huſſitæ quærunt in illis verbis, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius.* Lutherani in illis, *Hoc facite.* Caluiniſtæ in illis, *Bibite ex eo omnes.* Alii ex illis, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Sunt ergo quatuor obiectiones petitæ ex ſcripturis, quas iam perſequar. II.

Prima ſumitur ex illo Ioann. 6. 53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius, non habebitis vitam in vobis.* Hic volunt Huſſitæ contineri præceptum Chriſti de vtraque ſpecie. Nos negamus. Et quod mirum eſt, nobiſcum negant Lutherani & plerique Caluiniſtæ: non tamen ex eodem principio. Illi, quia putant ibi non agi de ſacramentali manducatione: Nos, quia tametſi fateamur agi de ſacramẽtali mãducatione, negam⁹ tamen fie- III.

fieri mentionem vtriusq; speciei. Igitur duo nos asserimus. Vnum, Christum loqui de sacramento Eucharistiæ. Alterum, non tamen, præcipere vtranq; speciem. In priori suffragantur nobis Hussitæ; in posteriori, Lutherani & multi Caluinistæ. Vtrumq; explicandum est.

IIII. Primo ergo dicimus, Christum in illo cap. 6. apud Ioannem, loqui de triplici cibo. 1. de materiali. 2. de spirituali. 3. de sacramētali. Sicut enim in aliis reb. solet suos auditores ad ipsosum captum instruere, paulatim à nobis ad incognita, à sensibilibus ad occulta, à corporalib. ad spiritualia progrediendo; sic etiam hic facit. Et quidē in principio capitis agit de panibus à se multiplicatis, quibus turbæ corporaliter fuerant pastæ & satiatæ. Et quia propter hoc miraculū, ipsum sequebantur, indè sumpta occasione hortatur eos, vt potius quærant cibum spiritualem, quam corporalem. *Operamini,* inquit, *non cibum, qui perit, sed qui permanet*

net in vitam æternam. Hinc vlterius progreditur ad cibum sacramentalé, cum ait; *Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.* Et iterum; *Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis.* Ac deinceps; *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Et deniq; *Non sicut manducauerunt Patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternũ.* Hæc & similia dixit Christus de sacramentali manducatione suæ carnis, & bibitione sui sanguinis. Et credebat illi Petrus, & quidem alii ex Apostolis; Iudas autem, & Capharnaitæ non credebant, de quibus ipse ait; *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.* Hos imitantur Lutherani, & multi Caluinistæ.

Secundo dicimus (quod ad rem præsentem pertinet) illa verba, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis;* continere quidem præceptum de sumenda Eucharistia: non tamen V.

de vtraq; ſpecie. Duo enim ſpectari poſſunt. 1. ſubſtantia ſumptionis. 2. modus ſumptionis. Subſtantia in eo conſiſtit, vt quis manducet carnem Chriſti & bibat eius ſanguinem. Modus autem in eo, vt quis hoc faciat ſub vna, vel ſub vtraq; ſpecie. Igitur ſubſtantia ſumptionis eſt in præcepto: non modus. Vult enim Chriſtus, vt manducemus carnẽ & bibamus ſanguinem ipſius: non tamen vult, vt id faciamus ſub vtraq; ſpecie. Hoc euidenter oſtendo, quia nec in verbis citatis, nec in toto capite fit vlla mentio vini aut calicis: Ergo neq; ex illis verbis, neq; ex toto capite conuinci poteſt præceptum de vtraq; ſpecie. Imo, nec probabiliter inde colligi poteſt. Vnde enim? An ex voce *carnis* & *ſanguinis*? At iam ſæpè dixi, carnem & ſanguinem Chriſti non minus ſub vna ſpecie, quàm ſub vtraq; contineri. Si ergo poſſum habere carnem & ſanguinem ſub vna ſpecie: quæ eſt neceſſitas vtriuſq;? An ex voce *manducandi*

&

& bibendi? Ne hoc quidem. Nam supra etiam ostendi, *manducationem & bibitionem* sæpè pro eodem sumi. Et Paulus, 1. Corinth. 3. 2. ait; *Lac vobis potum dedi*: postea cap. 9. 7. dicit; *Quis pascit gregem, & de lacte gregis non maducat*? Si ergo iuxta Paulum, idem est lac bibere & manducare; cur non idem sit, Christum bibere & manducare? Non desunt alia exempla. An non Regius propheta dixit, Psalm. 68. 22. *Dederunt in escam meam fel?* quod tamen alio vocabulo, sed eodem sensu interpretatus est Euangelista, Matth. 27. 34. *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.* Ecce, fel bibitur & manducatur: & hoc capiunt aduersarii. Cur non capiunt, cum dicimus, Christum sub vna specie bibi & manducari?

Puto satisfactum esse Hussitis. VI.
Nam si in toto illo capite, quod illi nobis obiiciunt, nulla fit mentio vtriusque speciei: nec ex vllo apice colligi potest eius necessitas: quid habent, quo vrgere nos possunt?

possunt? Nihil video. Sed tamen ego habeo, quo illos vrgere possum: Et quidem ex eodem capite. Nam Christus cum dixisset; *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem*: postea subiecit; *Non sicut manducauerunt Patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum*. Hic quæro, quid Christus intelligat per panem? vel enim intelligit solam speciem panis: vel intelligit seipsum, id est, carnem & sanguinem suum. Si solam speciem panis: necessario sequitur cōtra Hussitas, solam speciem panis sufficere ad salutem. Nam hic erit sensus verborum Christi; *Qui manducat hunc panem*, id est, Eucharistiā sub sola specie panis, *viuet in æternum*. Si autem intelligit seipsum, id est, carnem & sanguinem suum: iterum sequitur contra Hussitas, nō solum carnem, sed etiam sanguinem Christi mādùcari. Erit ergo hic sensus verborum; *Qui manducat hunc panem*, id est, qui manducat carnem & sanguinem meum,

viuet

viuet in æternum. Idem ergo eſt manducare & bibere, quod nos contendimus.

VII. Hactenus probaui ex noſtris principiis contra Huſſitas, non poſſe colligi præceptum vtriuſq; ſpeciei ex verbis ſupra citatis. Poſſum idem probare ex principiisLutheranorum &Caluiniſtarum, qui putant citata verba, non de ſacramentali manducatione & bibitione, quæ fit per ſpeciem panis &vini: ſed de ſpirituali, quæ fit per fidem, intelligi oportere. Hoc autem ſic facio. Vel Lutherani & Caluiniſtæ putant vi illorum verborum, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem*; neceſſe eſſe, vt ſigillatim vno actu fidei manducetur caro Chriſti, & alio actu fidei bibatur ſanguis Chriſti: Vel certè putant ſufficere, vt vnico actu ſimul manducetur & bibatur Chriſtus, & conſequenter idē ſit, fide manducare, &, fide bibere. Illud prius non dicent: quia putant ſatisfieri præcepto, ſi totum Chriſtum

pro nobis mortuum & crucifixum, vno actu fidei simul apprehendamus. Si ita est, cur non similiter dicamus satisfieri præcepto, si totus Christus sub vna specie manducetur & bibatur? Aut quid necesse est, sigillatim manducare carnem sub specie panis: & sigillatim bibere sanguinem sub specie vini? Sat multa de prima obiectione, quæ est Hussitarum.

VIII. Secunda obiectio, sumitur ex illo Lucæ 22. 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* Hic iubet Christus, vt Apostoli faciant, quod ipse fecit. Ipse autem distribuit omnibus præsentibus vtranq; speciem: Ergo & Apostoli, & eorum successores debent vtranque speciem distribuere. Respondeo. Valdè miror aduersarios, quod hunc locum nobis obiiciant: idq; duplici de causa. Primo, quia de sensu illius, inter se ipsi dissentiunt. Lutherani volunt ad omnes fideles: Caluinistæ ad solos Ecclesiæ ministros pertinere. Hanc litem inter se primũ cõponant. Secũdo

quia nihil inde contra nos euincunt. Hoc ostendo. Nam illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, non habentur, nisi apud Lucam & Paulum. Cæteri Euangelistæ ea omiserunt. At tam Lucas, quã Paulus, ponit illa post sumptionem panis, non autem post sumptionem calicis: Ergo ex illis non potest colligi præceptum de sumptione calicis. Frustra ergo fatigant se aduersarii. Dicent forte, tametsi post sumptionem panis sint posita, tamen repeti oportere post sumptionem calicis. At vnde hoc constat? Sanè Lucas non repetiuit. Paulus repetiuit quidẽ, sed cum hac moderatione; *Hoc facite, quotiescunq; bibetis, in meam commemorationem*. At cũ hac moderatione non cõtinent præceptum de sumptione calicis, sed tantum de commemoratione mortis & passionis Christi: idq; non absolutè, sed sub conditione. Non enim absolutè præcipitur illis verbis, vt bibamus calicẽ: sed sub cõditione pręcipitur, si velimus bibere calicẽ, vt facia-

ſpecie; ante vel poſt cœnam: dominiço aut alio die: lotis vel non lotis pedibus:& his ſimilia. De quibus loquitur Apoſtolus 1. Corinth. 11. 34. cum ait; *Cætera, cū venero, diſponam.* Vide Auguſtinum epiſtola 118. ad Ianuarium, vbi pulchrè de hac re diſputat.

CAPVT X.

Soluuntur obiectiones ex ſcripturis.

I. EXplicaui hactenus ſententiam Catholicorū, qui docent nullum extare præceptum diuinum de vtraque ſpecie: ac proinde vnam ſpeciem licitè vſurpari poſſe, & ſemper in Eccleſia vſurpatam eſſe: idque non minori fructu, quàm ſi ambæ ſpecies vſurpētur. Nunc aduerſariorum argumenta diſſoluenda ſunt, quæ ipſi cótra hanc doctrinam adferunt. Sunt autem triplicia: quædam ex ſcripturis: alia ex Patribus: alia denique ex ratione deſum-

ſumpta. Singula ordine diſcutiemus.

II. Et quidem omnes aduerſarii, vt ſupra monui, quærunt in ſcripturis præceptum de vtraque ſpecie; nec tamen inueniunt. Huſſitæ quærunt in illis verbis, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius*. Lutherani in illis, *Hoc facite*. Caluiniſtæ in illis, *Bibite ex eo omnes*. Alii ex illis, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. Sunt ergo quatuor obiectiones petitæ ex ſcripturis, quas iam perſequar.

III. Prima ſumitur ex illo Ioann. 6. 53. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius, non habebitis vitam in vobis*. Hic volunt Huſſitæ contineri præceptum Chriſti de vtraque ſpecie. Nos negamus. Et quod mirum eſt, nobiſcum negant Lutherani & plerique Caluiniſtæ: non tamen ex eodem principio. Illi, quia putant ibi non agi de ſacramentali manducatione: Nos, quia tametſi fateamur agi de ſacramẽtali mãducatione, negam⁹ tamen fie-

fieri mentionem vtriusq; speciei. Igitur duo nos asserimus. Vnum, Christum loqui de sacramento Eucharistiæ. Alterum, non tamen, præcipere vtranq; speciem. In priori suffragantur nobis Hussitæ; in posteriori, Lutherani & multi Caluinistæ. Vtrumq; explicandum est.

IIII. Primo ergo dicimus, Christum in illo cap. 6. apud Ioannem, loqui de triplici cibo. 1. de materiali. 2. de spirituali. 3. de sacramẽtali. Sicut enim in aliis reb. solet suos auditores ad ipsosum captum instruere, paulatim à nobis ad incognita, à sensibilibus ad occulta, à corporalib. ad spiritualia progrediendo; sic etiam hic facit. Et quidẽ in principio capitis agit de panibus à se multiplicatis, quibus turbæ corporaliter fuerant pastæ & satiatæ. Et quia propter hoc miraculũ, ipsum sequebantur, inde sumpta occasione hortatur eos, vt potius quærant cibum spiritualem, quam corporalem. *Operamini*, inquit, *non cibum, qui perit; sed qui permanet*

 291

net in vitam æternam. Hinc vlterius progreditur ad cibum sacramentalē, cum ait; *Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.* Et iterum; *Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis.* Ac deinceps; *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Et deniq; *Non sicut manducauerunt Patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternū.* Hæc & similia dixit Christus de sacramentali manducatione suæ carnis, & bibitione sui sanguinis. Et credebat illi Petrus, & quidem alii ex Apostolis: Iudas autem, & Capharnaitæ non credebant, de quibus ipse ait; *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.* Hos imitantur Lutherani, & multi Caluinistæ.

V. Secundo dicimus (quod ad rem præsentem pertinet) illa verba, *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; continere quidem præceptum de sumenda Eucharistia: non tamen

de vtraq; ſpecie. Duo enim ſpectari poſſunt. 1. ſubſtantia ſumptionis. 2. modus ſumptionis. Subſtantia in eo conſiſtit, vt quis manducet carnem Chriſti & bibat eius ſanguinem. Modus autem in eo, vt quis hoc faciat ſub vna, vel ſub vtraq; ſpecie. Igitur ſubſtantia ſumptionis eſt in præcepto: non modus. Vult enim Chriſtus, vt manducemus carnẽ & bibamus ſanguinem ipſius: non tamen vult, vt id faciamus ſub vtraq; ſpecie. Hoc euidenter oſtendo, quia nec in verbis citatis, nec in toto capite fit vlla mentio vini aut calicis: Ergo neq; ex illis verbis, neq; ex toto capite conuinci poteſt præceptum de vtraq; ſpecie. Imo, nec probabiliter inde colligi poteſt. Vnde enim? An ex voce *carnis* & *ſanguinis*? At iam ſæpè dixi, carnem & ſanguinem Chriſti non minus ſub vna ſpecie, quàm ſub vtraq; contineri. Si ergo poſſum habere carnem & ſanguinem ſub vna ſpecie: quæ eſt neceſſitas vtriuſq;? An ex voce *manducandi*

&

& bibendi? Ne hoc quidem. Nam supra etiam ostendi, *manducationem & bibitionem* sæpè pro eodem sumi. Et Paulus, 1. Corinth. 3. 2. ait; *Lac vobis potum dedi*: postea cap. 9. 7. dicit; *Quis pascit gregem, & de lacte gregis non maducat*? Si ergo iuxta Paulum, idem est lac bibere & manducare; cur non idem sit, Christum bibere & manducare? Non desunt alia exempla. An non Regius propheta dixit, Psalm. 68. 22. *Dederunt in escam meam fel?* quod tamen alio vocabulo, sed eodem sensu interpretatus est Euangelista, Matth. 27. 34. *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.* Ecce, fel bibitur & manducatur: & hoc capiunt aduersarii. Cur non capiunt, cum dicimus, Christum sub vna specie bibi & manducari?

VI. Puto satisfactum esse Hussitis. Nam si in toto illo capite, quod illi nobis obiiciunt, nulla fit mentio vtriusque speciei: nec ex vllo apice colligi potest eius necessitas: quid habent, quo vrgere nos possunt?

possunt? Nihil video. Sed tamen ego habeo, quo illos vrgere possum: Et quidem ex eodem capite. Nam Christus cum dixisset; *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem*: postea subiecit; *Non sicut manducauerunt Patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum*. Hic quæro, quid Christus intelligat per panem? vel enim intelligit solam speciem panis: vel intelligit seipsum, id est, carnem & sanguinem suum. Si solam speciem panis: necessario sequitur cõtra Hussitas, solam speciem panis sufficere ad salutem. Nam hic erit sensus verborum Christi; *Qui manducat hunc panem*, id est, Eucharistiã sub sola specie panis, *viuet in æternum*. Si autem intelligit seipsum, id est, carnem & sanguinem suum: iterum sequitur contra Hussitas, nõ solum carnem, sed etiam sanguinem Christi mãducari. Erit ergo hic sensus verborum; *Qui manducat hunc panem*, id est, qui manducat carnem & sanguinem meum,

viuet in æternum. Idem ergo eſt manducare & bibere, quod nos contendimus.

VII.

Hactenus probaui ex noſtris principiis contra Huſſitas, non poſſe colligi præceptum vtriuſq; ſpeciei ex verbis ſupra citatis. Poſſum idem probare ex principiis Lutheranorum & Caluiniſtarum, qui putant citata verba, non de ſacramentali manducatione & bibitione, quæ fit per ſpeciem panis & vini: ſed de ſpirituali, quæ fit per fidem, intelligi oportere. Hoc autem ſic facio. Vel Lutherani & Caluiniſtæ putant vi illorum verborum, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem*; neceſſe eſſe, vt ſigillatim vno actu fidei manducetur caro Chriſti, & alio actu fidei bibatur ſanguis Chriſti: Vel certè putant ſufficere, vt vnico actu ſimul manducetur & bibatur Chriſtus, & conſequenter idē ſit, fide manducare, &, fide bibere. Illud prius non dicent: quia putant ſatisfieri præcepto, ſi totum Chriſtum

quia nihil inde contra nos euincunt. Hoc ostendo. Nam illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, non habentur, nisi apud Lucam & Paulum. Cæteri Euangelistæ ea omiserunt. At tam Lucas, quā Paulus, ponit illa post sumptionem panis, non autem post sumptionem calicis: Ergo ex illis non potest colligi præceptum de sumptione calicis. Frustra ergo fatigant se aduersarii. Dicent forte, tametsi post sumptionem panis sint posita, tamen repeti oportere post sumptionem calicis. At vnde hoc constat? Sanè Lucas non repetiuit. Paulus repetiuit quidē, sed cum hac moderatione; *Hoc facite, quotiescunq; bibetis, in meam commemorationem.* At cū hac moderatione non cōtinent præceptum de sumptione calicis, sed tantum de commemoratione mortis & passionis Christi: idq; non absolutè, sed sub conditione. Non enim absolutè præcipitur illis verbis, vt bibamus calicē: sed sub cōditione pręcipitur, si velimus bibere calicē, vt facia-

ciamus hoc in memoriam Christi. Simile est, quod dixit Christus in Euangelio; *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Hic non præcipit absolutè, vt vẽdamus omnia nostra, & demus pauperibus: sed sub conditione, vt id faciamus, si velimus sequi perfectionem Euangelicam. Eodem modo cum dicit; *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum*; nõ pręcipit absolutè orationem, sed si volumus orare, vt siue inani gloria id præstemus. Eiusmodi exempla sunt infinita in scriptura. Et sanè res tam perspicua est, vt non egeat maiori declaratione. Solum condoleo simplicioribus, qui tam miserè ab aduersariis illuduntur.

IX. Tertia obiectio sumitur ex illo Matth. 26. 27. *Bibite ex hoc omnes.* Vrget hæc verba Caluinus l. 4. inst. cap. 17. §. 47. cum ait; *Edictum æterni Dei est, vt omnes bibant.* Et §. 48. *P[illegible] cipientis verba sunt, Bibite ex hoc calice omnes.* Respõdeo. Caluinus spectat verba, non sensum

ſum: ideoq; ſimplici lectori fucũ facit. Non enim voluit Chriſtus, vt abſolutè omnes biberent ex eo calice; ſed vt omes Apoſtoli, qui pręſentes erant. Hoc patet ex ipſo contextu. Cum enim diuiſiſſet panem Euchariſticũ in varias partes, & ſingulis Apoſtolis ſingulas porrexiſſet; calix autem eo modo diuidi non poſſet; vni ex Apoſtolis integrum porrexit, cum hac cautione, vt non putaret totum ſibi ebibendum eſſe, ſed aliquid inde deguſtandum, ac deinde reliquis ordine porrigendum. Itaq; verba illa, *Bibite ex hoc omnes.* perinde valent, atq; illa, Lucæ 22. 7. *Accipite, & diuidite inter vos*, id eſt, vnus nõ exhauriat totum calicem, ſed ſinguli aliquid bibant. Quod & factum eſt, vt teſtatur Marcus cap. 14. 24. cum ait; *Et biberunt ex eo omnes.* Vtiq; illi omnes ex eo biberunt, quibus dictum erat à Chriſto; *Bibite ex hoc omnes.* Quid quæſo hic difficultatis eſt? non plus, quàm ſi paterfamilias, arrepto calice recentis muſti, modicè enim deguſtaret, &

poſtea

poſtea filiis deguſtandum porrigeret cum hac formula; *Bibite ex hoc omnes*, id eſt, ſinguli modicum aliquid inde capiant: nemo ſolus totum exhauriat. An propterea, quotquot extra familiam illam eſſent, putarent ſe cogi pręcepto, vt ex eodem calice muſtũ guſtarent? Ridiculum ſanè.

X. Sed inſtant aduerſarii hoc modo: Iiſdem dictum eſt, *Bibite*, quibus quibus dictum eſt, *Manducate*, At hoc dictum eſt omnibus: Ergo & illud. Reſpondeo. Vel ſtupidi, vel importuni ſunt, qui ſic agunt. Iam oſtendi, ſolis Apoſtolis præſentib. dictum eſſe, *Bibite*. Iiſdẽ dictum eſt, *Manducate*. Et quid opus eſt noua probatione? Perſiſtam in exemplo paulo ante allato. Si paterfamilias, tempore cœnę, diceret famulis & ancillis præſentibus, *Manducate & bibite*; an ideo cenſeretur omnes extraneos præcepto cogere ad manducandum & bibendum? Non opinor. Eodem modo fecit Chriſtus. Dixit Apoſtolis in vltima cœna præſentibus,

Man-

Manducate & bibite. An illis verbis pręceptũ dedit generale, quo oẽs Christianos obligaret? Nihil minus. Vbi ergo, inquies, præceptũ dedit, si ibi non dedit? Respõsio in promptu est. Si quæritur præceptum de vtraq; specie: nusquam dedit. Si de Eucharistia, abstrahendo ab vna vel vtraq; specie: dedit illis verbis, Ioan. 6. 53. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Vbi iterum notanda est insignis aduersariorum impudentia. Nam in his ipsis verbis, *Nisi manducaueritis, &c.* vbi reuera præceptum est: præceptum non agnoscunt. In illis autem, *Bibite ex hoc omnes*, vbi præceptum non est, præceptum esse contendunt. Quid agas cum hoc hominum genere? Nimirum, contradictionis spiritum habent.

Iterum instant: Ipsemet Christus alibi fatetur, se omnibus dicere, quidquid dicit Apostolis, iuxta illud Marci 13. 37. *Quod vobis dico, omnibus dico.* XI.

Atqui

AtquiApoſtolus dixit, *Bibite*: Ergo omnibus hoc dixit. Omnes ergo tenẽtur vſurpare calicem. Reſpondeo. Et hic apertè fucum faciunt aduerſarii, truncando verba Chriſti. Ipſe enim ſic dixit; *Quod vobis dico, omnibus dico, vigilate*. Hanc particulam, *vigilate*, omittũt illi boni viri, ex qua tamen ſenſus totius ſententiæ pendet. Non enim eſt hic ſenſus; *Omnia ſimpliciter, quæ vobis dico, omnibus dico*. Nam multa dixit Apoſtolis, quæ omnib. non dixit: vt Matt. 26. *Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte*. Et Ioann. 6. 70. *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt?* Senſus ergo hic eſt; *Quod dico vobis, vt vigiletis, hoc omnibus dictum volo*. Oẽs enim debent vigilare, ne mors imparatos inueniat. Omnes debent inuitari virgines prudentes, iuxta illud Matth. 25. 13. *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neq́ horam*.

XII. Quarta obiectio ſumitur ex illo 1. Corinth. 11. 23. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c.* Vbi Apoſtolus

lus ostendit vtranque speciem, non solũ ex Christi institutione, sed etiã ex Apostolica traditione, præceptã esse. Hoc enim significat illa particula, *Tradidi vobis*. Vnde fit tale argumentum; Omnis traditio Apostolica est seruanda: sed est traditio Apostolica de vtraque specie: Ergo seruanda est. Respondeo. Aduersarii omnia confundunt. Sanè hæc tria, *institutio, traditio, præceptum*, omninò distincta sunt. Fateor vtranque speciem à Christo institutam esse: fateor vtranque ab Apostolo traditã: Nego, vtranque iure diuino præceptã esse. Et quidem, quod institutio differat à præcepto; multis exemplis probatũ est cap. 1. Quod autẽ traditio & præceptum non sunt idem, ex eo patet, quia Apostoli multa tradiderunt primis Christianis, quæ tamen præcepta nobis non sunt. Et ne longè abeam, ex eodem loco Pauli probari id potest. Sic enim habet in fine citati capitis; *Itaq, fratres mei, cum cõuenitis ad manducãdum, inuicem exspectate. Si quis esurit, do-*

mi manducet. An putant aduersarii cótineri hic præceptum, quod oẽs obliget? Sat scio, nó tam scrupulosos esse.

XIII. Præter hæc scripturæ loca, quæ hactenus allata sunt, audent etiam proferre pro vtraque specie, quod dixit Christus Matth. 19. 6. *Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Atqui Deus, inquiunt, coniunxit vtranq; speciem: Ergo Pontifex non potest vnã ab altera separare. Respondeo. Ex iis, quæ hactenus allata sunt ab aduersariis, satis cóstat, nihil eos solidi adferre posse. Verum ex hoc loco, planè apparet aut insanos, aut insigniter petulantes esse. Quæ enim connexio est; *Homo non potest separare virum ab vxore: Ergo non potest communicare sub vna specie?* Si sic pergant, sine dubio persuadebunt, nullum reum, quantumuis sceleratum, nullam feram, pecudem, piscem aut auẽ necari ab homine posse. Quare? quia quod Deus coniunxit, homo non separet: sed Deus coniunxit animam cum corpore, tam in hominib, quàm

Vide Plessæum l. 1. de Eucharistia cap. 10. pag. 127. linea 46.

quàm in cæteris animantibus: Ergo nemo poteſt animam ſeparare à corpore, ac proinde nullum viuens interficere. Sed relinquamus has ineptias, quæ planè indignę ſunt homine Chriſtiano. Miror autẽ, aduerſarios huiuſmodi præſidiis ſe tueri.

CAPVT XI.

Soluuntur obiectiones ex Patribus.

SIcut aduerſarii fruſtra in ſcripturis quæſiuerunt præceptũm Chriſti de vtraq; ſpecie: ſic fruſtra quærunt in Patribus. Nec tamen minorem conatum hic adhibent, quàm ibi. Nam, vt cæteros omittam, Pleſſæus Caluiniſta lib. 1. de Euchariſtia cap. 10. diſcurrens per ſingulas penè ætates, à temporibus Apoſtolorum ad nos vſque, quotquot poteſt, corradit Patrum teſtimonia, pro vtraque ſpecie confir- 1. 11

manda. Sed vel nihil, vel parũ ad rem; quod illi homini familiare eſt. Semper enim extra ſtatum & ſcopũ quæſtionis vagatur. Quæſtio inter nos & aduerſarios, non conſiſtit in eo, an vtraq; ſpecies fuerit olim in vſu; ſed potius, an fuerit in præcepto? Patres, qui à Pleſſæo citantur, ſignificant fuiſſe in vſu, quod libenter concedimus (ſicut etiam vna ſpecies fuit in vſu, vt ſupra oſtendi) non tamen dicunt fuiſſe in præcepto, de quo diſputamus. Sunt tamen pauci, qui videntur hoc inſinuare, de quibus breuiter & ſigillatim dicendum eſt.

II. Omiſſis ergo Patribus, qui tantum de vſu loquuntur: inter cæteros, qui videntur loqui de præcepto, primo loco obiici poteſt Cyprianus, qui in ſermone de cœna Domini, ſic habet; *Noua eſt huius ſacramenti doctrina, & ſcholæ Euangelicæ hoc primum magiſterium protulerunt, & Doctore Chriſto primum hæc mundo innotuit diſciplina, vt biberent ſanguinem Chriſtiani, cuius eſum legis antiquæ autho-*

authoritas diſtrictiſſimè interdicit. Lex quippè eſum ſanguinis prohibet: Euãgelium præcipit, vt bibatur. Reſpondeo. Hoc teſtimonium Cypriani planè deſtruit doctrinam Caluiniſtarũ, & noſtram confirmat. Vnde miror à Pleſſæo adductũ eſſe. Hoc oſtendo dupliciter. Primo, quia aſtruit veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia: quam Caluiniſtæ negant. Nam Cyprianus dicit, Chriſtianos bibere ſanguinem Chriſti. Caluiniſtæ dicunt, non bibere eos ſanguinem, ſed figuram ſanguinis Chriſti, nempè vinum ſacramentale. Quod autem Cyprianus loquatur de vero ſanguine, & nõ de figura ſanguinis, patet ex antitheſi, quam facit. Ait enim Iudæis in veteri lege fuiſſe prohibitum, ne biberẽt ſanguinem: Chriſtianis autem in Euangelio præceptũ eſſe, vt bibant ſanguinem. Hoc ſanè non poteſt intelligi de figura ſanguinis, ſed de vero ſanguine. Nam ſi agatur de figura ſanguinis, fatentur Caluiniſtæ, non minus Iudęos bibiſſe ſan-

guinem Christi in figura Agni paschalis, & aquæ salientis è petra: quã Christiani bibant sanguinem Christi in figura vini. Huc enim spectat, quod Plessæus ait l. 4. de Eucharistia cap. 1. pag. 653. in fine; *Dicemus idem de paschate & cœna dominica. In vtroq; corpus & sanguis Domini comeduntur & bibuntur.* Necessè ergo est, Cyprianũ loqui de vero sanguine: ac proinde ex sententia Cypriani, verum sanguinem Christi præsentem esse in Eucharistia: quod Caluinistæ negant. Hoc confirmatur ex eodem Cypriano, qui ibidem sic habet; *Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia verbi, factus est caro.* Quid clarius contra Caluinistas? Potuisset addere; *Vinum istud, quod Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed natura mutatum, omnipotentia verbi, factum est sanguis.* Longè aliter Caluinistæ. Panis & vinum, inquiunt, nec effigie, nec natura, mutata sunt, sed tantum significatione: nec facta sunt caro & sanguis, sed

figuræ

 300

figuræ carnis & ſanguinis.

Iam verò, cum Cyprianus ait; *Lex eſum ſanguinis prohibet; Euangelium præcipit, vt bibatur:* iterum contra aduerſarios facit, non contra nos. Nam pręceptum, de quo loquitur, non fundat in illis verbis, *Bibite ex hoc omnes*; in quo aduerſarii illud fundant; ſed in illis, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* At hæc verba, vt ſupra oſtendi, continent quidẽ præceptũ de manducatione carnis, & bibitione ſanguinis Chriſti: non tamen de vtraque ſpecie. Et hoc ipſum ſentit Cyprianus. Cum enim citaſſet illa verba; *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem:* paulo poſt ſubiecit; *Potus & eſus ad eandem pertinent rationem.* q. d. idem eſt manducare Chriſtum, & bibere Chriſtum. Qui ergo manducat Chriſtum ſub vna ſpecie, non ſolum manducat carnem, ſed etiam bi- III.

bit ſanguinem ipſius: ac proinde præcepto Euãgelico, de quo loquitur Cyprianus, perfectè ſatisfacit.

IIII. Secundo obiicitur Ghryſoſtomus hom. 18. in poſteriorem Corinthiacam, vbi ait; *Eſt autem, vbi nihil differt ſacerdos à ſubdito, vt quando fruendum eſt horrẽdis myſteriis. Similiter enim omnes, vt illa percipiamus, digni habemur. Non ſicut in veteri lege, partem quidem ſacerdos comedebat, partem autem populus: & non licebat populo participem eſſe eorum, quorum particeps erat ſacerdos. Sed nunc non ſic: verum omnibus vnum corpus proponitur, & poculum vnum.* Reſpondeo. Nulla hic fit mentio diuini præcepti de vtraq; ſpecie. Nec Chryſoſtomo propoſitum fuit, eo loco, de tali præcepto diſputare. Hoc ſolum egit, vt aſſignaret differentiam inter veterem & nouam legẽ, quoad ſacrificia vtriuſq; legis. Nam in veteri lege, nec ſacerdos, nec populus gaudebat toto ſacrificio: ſed vnam illius partem ſacerdos, alteram populus comedebat. In noua lege non ita

res

 391

res habet. Totum ſacrificium, quantũ quidem ad victimam, quæ offertur, attinet, æquè à populo, æquè à ſacerdote participatur. Vtrique, tam populo, quàm ſacerdoti, totus Chriſtus, ſecundum carnem & ſanguinem, manducandus & bibendus proponitur. Quis hoc neget? Nec aliud vult Chryſoſtomus.

V. Vt tamen res melius intelligatur, notandum eſt, in lege Moſaica fuiſſe triplex ſacrificium, nempè holocauſtum, hoſtiam pro peccato, & hoſtiã pacificam. Holocauſtum erat omnium perfectiſſimum, quia totum cremabatur in honorem Dei, & nihil ex eo comedebatur. Hoſtia pro peccato partim cremabatur, partim cedebat in vſum ſacerdotum, qui in atrio templi ex eo veſcebantur. Hoſtia pacifica diuidebatur in tres partes, quarũ prima cremabatur: altera cedebat ſacerdotibus: tertia populo offerenti. Et quidem ſacerdotibus cedebat pectuſculum & armus dexter, de quo non

licebat populo manducare. Hoc igitur eſt, quod dicit Chryſoſtomus; *Partem ſacerdos comedebat, partem autem populus: & non licebat populo participem eſſe eorum, quorum particeps erat ſacerdos.* Non ſic in noua lege. Chriſtus, qui eſt victima, totus populo, totus ſacerdoti porrigitur.

VI. Quod autem addit Chryſoſtomus; *Omnibus vnum corpus proponitur, & poculum vnũ:* nó debet intelligi de ſpecieb. ſacramentalibus, ſed de ipſo Chriſto, qui offertur. Non enim ſenſus eſt, omnibus Chriſtianis, tam Laicis, quàm ſacerdotibus, proponi eandem ſpeciem panis, & eandem ſpeciem vini: quia hoc falſum eſt, cum ſinguli accipiant ſingulas partes panis & vini cóſecrati, inter ſe realiter & numero diſtinctas: ſed, omnibus proponi eandem Chriſti carnem, & eundem ſanguinem: ita vt ſacerdos nihil carnis aut ſanguinis percipiat, quod non etiam percipiant Laici. Et in hac re ponit

nit discrimen inter noui ac veteris testamenti sacerdotes & populum.

Tertio obiicitur Leo Papa serm. 4. de quadragesima, vbi de Manichæis ita scribit; *Ore indigno Christi corpus accipiunt: sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omninò declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, vt vobis huiuscemodi homines, & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi, à sanctorum societate, sacerdotali authoritate pellantur.* Respondeo. Aduersarii duòbus modis hic peccant in citando Leone. Primo, quia Leo his verbis confirmat veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia, quam ipsi negant. Secundo, quia non condemnat communionem sub vna specie in Catholicis, qui eam legitimè tunc vsurpabant: sed in Manichæis, qui ex sacrilega superstitione abstinebant à calice, vt supra capite quinto ostensum est. VII.

Con-

VIII. Consulatur historia illius temporis, quæ sic habet. Excisa per Gensericum Africa, Manichæi, qui inde eiecti erant, sub specie pietatis & Catholicæ religionis, in Italiam irrepserunt: & plerique Romam ingressi, volentes suam hæresim occultare, inter Catholicos habitabant, & cum iis publicè sub vna specie communicabant: vt hac ratione pro Catholicis haberi & tolerari possent. Igitur Leo, cum primum factus est Pontifex, statim adiecit animum ad eos penitus extirpandos. Vsus est autē variis mediis. Nam primum pro concione instruxit ciues Romanos, quàm nefanda essent Manichæorum dogmata & sacrilegia. Secundò, dedit eis manifestum signum, quo à Catholicis discerni possent: asserens illos, qui semper abstinerent à calice, pro Manichæis: qui aliquando, pro Catholicis habendos esse. Tertiò, hortatus est populum, vt si alicubi scirent occultari Manichæos, statim eos detegerent, & Ecclesiastico magistratui

tui manifestarent. Quarto, conuocauit Concilium Episcoporum, in quo, præsente Clero Romano, & multis Senatoribus, Manichæorum sacrilegia publicè detecta & examinata sunt. Quinto, scripsit ad vicinos Italiæ Episcopos, vt & ipsi serio laborarent in extirpandis Manichæis, si qui fortè apud illos occultè latitarẽt. Hęc omnia patent ex ipso Leone, præsertim serm. 4. de collectis, serm. 4. de quadragesima, serm. 7. de Natali Domini, serm. 4. de Epiphania, serm. 5. de ieiunio decimi mensis, & epist. 93. cap. 16.

Hinc Prosper in chronico, commendat illum his verbis; *Hoc tempore plurimos Manichæos intra vrbem latere, diligentia Papæ Leonis innotuit: qui eos de secretis suis erutos, & oculis totius Ecclesiæ publicatos, omnes dogmatis sui turpitudinem & damnare fecit & prodere, incensis eorum codicibus, quorum magnæ moles fuerunt interceptæ. Quæ cura viro sancto diuinitus, vt apparet, inspirata, non solum Romanæ vrbi, sed etiam vniuerso orbi plurimum profuit:* IX.

siqui-

siquidem confessionibus in vrbe captorum; qui doctores eorum, qui Episcopi, quiué presbyteri, in quibus prouinciis vel ciuitatibus degerent, patefactum est. Multiq; orientalium partium sacerdotes, industriam Rectoris imitati sunt. Vide plura apud Baronium tomo 6. annalium Ecclesiasticorum, circa annũ Christi 443. & sequentes.

X. Quarto obiicitur Gelasius Papa, qui apud Gratianum cap. comperimus, de consecrat. dist. 2. sic habet; *Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio, quoniã nescio qua superstitione docentur obstringi, aut sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuisio vnius & eiusdem mysterij, sine grandi sacrilegio non potest prouenire.* Respondeo. Hæc obiectio est similis præcedenti. Et iam suprà cap. 5. notaui, Gelasium reprehendere eos tantum, qui ex superstitione abstinebant à calice, cuiusmodi erant occulti Manichæi. Cætera vide loco citato.

CA-

304

CAPVT XII.

Soluuntur obiectiones ex ratione.

ADuerſarii, vt in re deſperata fieri ſolet, vndecunq; poſſunt, quærũt ſubſidia pro vtraq; ſpecie, vt oppugnent Catholicos. Sed, vt ſæpè dixi, fruſtra. Certè obiectiones, quas deſumũt ex ratione, eiuſmodi ſunt, vt & noſtrã cauſam vehementer confirment, & illorum reddant deteriorem. Sunt autem hæ. I.

Prima ſumitur ex figura veteris teſtamenti, hoc modo; Omnes Hebræi in deſerto biberunt aquam de petra, iuxta illud 1. Corinth. 10. 4. *Omnes eundem potum ſpiritualem biberunt.* Ergo etiã omnes Chriſtiani in deſerto huius vitæ debent bibere ſanguinem Chriſti. Sequela patet ex illo 1. Corinthior. 10. 6. *Hæc autem in figura facta ſunt noſtri.* Reſpondeo. Hoc II

ipſo

ipſo argumento conuincam aduerſarios. Nam ſi aqua de petra fuit figura Euchariſtiæ: ſine dubio, fuit aqua ſacramẽtalis. Vel ergo ſumebatur cum cibo ſacramentali, vel ſola. Si ſola: fauet vni ſpeciei, non duabus. Si cum cibo ſacramentali: quis ille fuit? Nuſquam legimus in tota Scriptura, Hebræos, cum biberent aquam de petra, ſumpſiſſe ſimul ex præcepto diuino cibum aliquem ſacramentalem.

III. Addo, ſi generatim loquamur de figuris Euchariſtiæ, plus nobis eas patrocinari, quam aduerſariis. Hoc ſic oſtendo. Catholici agnoſcunt has figuras. 1. panem & vinum Melchiſedech. 2. panes propoſitionis. 3. panem ſubcineritium Eliæ. 4. Manna. 5. aquam de petra. 6. Agnũ paſchalem. 7. ſacrificia Moſaica. Omnes hæ, excepta prima, repræſentant Euchariſtiam ſub vna ſpecie. Aduerſarii autẽ non agnoſcunt primam figuram. Ergo, ſecundum aduerſarios, nulla eſt figura, quæ repræſentet vtranq; ſpeciẽ. Nam

Nam panes propositionis, panis subcineritius, & manna, repræsentant speciem panis. Aqua de petra, repræsentat speciem vini. Agnus paschalis & sacrificia Mosaica sumebantur à Laicis per modum cibi tantum. Quid ergo reliquum est Lutheranis, & Caluinistis pro vtraq; specie? Nihil, nisi panis & vinum Melchisedech. At hunc ipsum panem & vinum volunt fuisse prophanum, non sacramentalem.

Cum autem inferunt aduersarii, IIII. sicut Hebræi biberunt aquam de petra, sic Christianos debere bibere sanguinem Christi: libenter id concedimus. At inde non conuincitur necessitas vtriusq; speciei. Nam vt sæpè dictum est, Christiani non solum manducant carnem Christi, sed etiam bibunt sanguinem ipsius, quotiescunq; communicant sub vna specie: quia totus Christus secundum carnem & sanguinem, non minus sub vna, quàm sub vtraq; specie continetur.

Secunda obiectio sumitur ex insti-

tutione & exemplo Christi, ad hunc modum: Christus in vltima cœna instituit & distribuit Eucharistiam sub vtraq; specie, panis & vini: Ergo nos eodem modo debemus distribuere. Respondeo. Quid si regeram & dicã: Christus in Emaus distribuit Eucharistiam sub vna specie: Ergo nobis eodem modo licet distribuere. Vel sic: Christus in vltima cœna instituit & distribuit Eucharistiam post alios cibos, & lotis prius pedibus: Ergo aduersarii debent idem facere. Cur ergo vesperi non communicant? & cur pedes ante communionem non lauant? cur non parent præcepto Christi dicentis; Ioan. 13. 14. *Et vos debetis alter alterius pedes lauare*? Sed, non est necesse ad hanc solutionem confugere. Iam supra dixi, aliud esse institutionem: aliud præceptum. Christus instituit Eucharistiam sub vtraq; specie: non tamen præcepit vtranq; speciem. Sicut instituit officium prædicandi, baptizandi, ordinandi, peccata remittendi ac retinen-

nendi: & tamen Laici apud aduersarios non ideo putant, se diuino præcepto ad ista obligari. Vide supra capite primo.

VI. Tertia sumitur ex ratione testamẽti. Christus in vltima cœna, cum videret se breui moriturum, condidit solenne testamentũ, quo omnibus Christianis, tanquam filiis adoptiuis, legauit carnem & sanguinem suum, titulo hæreditatis, vt patet Lucæ 22.20. Ergo Catholici, qui negant Laicis sanguinẽ, & iubent sola carne contentos esse, sunt violatores testamenti, & priuant Christianos altera parte hæreditatis sibi debitæ. Respondeo. Catholici hoc non faciunt, sed Lutherani & Caluinistæ. Nam Catholici totum Christum, secundum carnem, sanguinem, animã rationalem & diuinitatem, exhibent Laicis sub vna specie. Caluinistæ nihil istotum, sed tantum externa signa carnis & sanguinis: perinde, atque illi, qui codicillos porrigunt hæredibus, & vniuersam substantiã dissipant. Lu-

therani; qui negant totum Christum sub vna specie contineri: quid aliud, suo iudicio, quàm mortuam carnem sub specie panis, & mortuum sanguinem sub specie vini, exhibere possunt communicantibus?

VII. Quarta sumitur ex fine huius sacramenti. Finis illius est, commemoratio mortis Christi, ad quam tenentur oẽs fideles, iuxta illud 1. Cor. 11. 24. *Hoc facite in meam commemorationem.* Et paulo post; *Quotiescunq́ enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.* At mors Christi non potest integrè significari & repræsentari per vnam speciem: Ergo sicut tenemur ad commemorãdam Christi mortem: ita etiam ad vtranq́ speciem percipiendam. Respõdeo. Hic syllogismus habet duo vitia. 1. quia constat quatuor terminis. Nam in maiori propositione ponitur *commemoratio mortis Christi*; in minori, *repræsentatio.* Hæc autem valdè inter se differunt. 2. quia ex Apostolo contra

Apo-

Apoſtolum concludit. Nam ex Apoſtolo ſumit, omnes fideles in ſumptione ſacramenti Euchariſtiæ debere memores eſſe mortis Chriſti, quod verũ eſt. At contra Apoſtolum concludit, ad commemorationem mortis Chriſti, neceſſariam eſſe vtranq; ſpeciem. Nam vna ſufficit, ſecundum Apoſtolum. Hoc patet ex ipſo textu. Cum enim de vna ſpecie dixiſſet; *Accipite & manducate: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*: immediatè ſubiunxit; *Hoc facite in meam commemorationem.* Et rurſum, cum de altera dixiſſet; *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine*: iterum immediatè ſubiunxit; *Hoc facite, quotieſcunq; bibetis, in meam commemorationem.* Ergo ſecundum Apoſtolum, vnaquæq; ſpecies per ſe ſumpta, ſufficit ad cõmemorationem mortis Chriſti. Vnde ſi ex vitioſo aduerſariorum ſyllogiſmo, fiat probus ac legitimus: planè contra ipſos concludemus, hoc modo; Omnes fideles, in ſumptione Euchariſtiæ, tenentur ad commemoratio-

rationem mortis Christi: sed commemoratio mortis Christi, potest fieri per vnam speciem, vt ex Apostolo ostensum est: Ergo per vnam speciem satisfit obligationi. Quid apertius?

VIII. Sed, ne tergiuersentur aduersarii, exemplo domestico rem explicabo. Quidam vir nobilis ab hoste captus, & in vincula coniectus est, cum amissione bonorum omnium. Imperator liberat illum à vinculis; & vt tanti beneficii memor sit, nouo beneficio illum afficit. Nimirum, ex mensa Imperatoria, perpetuam annonam illi constituit in pane & vino: vt quotiescunque manducandum aut bibendum est, prioris beneficii memoria illi occurrat. Hic quæro ab aduersariis, an Nobilis ille non possit recordari beneficii Imperatoris, si sumat panem sine vino, aut etiam, si sumat vinum sine pane? Potest vtique. Siue enim vtatur solo pane, siue solo vino; semper illi in mentem venit, Imperatoris

bene-

308

beneficio ſe viuere & ſuſtentari. Simile eſt in noſtro propoſito. Eramus capti ab hoſte humani generis & in carcerem cõpacti. Chriſtus ſua morte & paſſione liberauit ac redemit nos. Vt tanti beneficii memores eſſemus, nouo beneficio cumulare nos voluit. Non panem & vinum, ſed carnem & ſanguinem ſuum, ſub ſpecie panis & vini, in perpetuam alimoniam nobis reliquit. Siue ergo manducemus carnem & bibamus ſanguinem illius ſub ſpecie panis tantum: ſiue ſub ſpecie vini tantum: ſiue ſub vtraque: parum intereſt. Semper enim occurrit cogitatio, alieno beneficio nos viuere, manducare, bibere.

IX. Porro, quod ſupra adieci, commemorationem mortis Chriſti, differre ab eius repræſentatione, tametſi notum ſit, breuiter etiam explicandum eſt. Et perſiſtam in exemplo allato. Nobilis ille, qui ab Imperatore liberatus à carcere eſt, variis

modis excitari potest ad recordationẽ beneficii in se collati. Primo, si, vt iam dictum est, annona illi constituta sit in hunc finem, vt quoties manducat aut bibit, benefactoris sui recordetur. Secundo, si memoriæ causa, in libello, qui quotidiè in manibus sit, Imperatoris liberalitatem descriptam habeat. Tertio, si effigiem, quæ imperatorem repræsentet, ex collo gestet, aut domi affixam conseruet. Omitto alios modos. Nam hi tres ad rem explicãdam sufficiunt. Igitur in tribus illis modis, vbiq; cernitur commemoratio beneficii: in solo tertio, repræsentatio. Et rursum, in tertio modo, commemoratio oritur ex repræsentatione. Nam hoc ipso, quod is, qui beneficio affectus est, intuetur imaginem sui benefactoris, quæ illum repræsentat, non potest non illius meminisse, si animo præsens est. Facilè hæc ad propositum applicantur. Variis modis possumus recordari beneficii, quo Christus redemptor sua morte nos affecit. Primo

ex

ex perceptione ſacramẽti Euchariſtiæ, quod in eum finem à Chriſto inſtitutum eſt, Secundo, ex lectione Euangelii, in quo mors & paſſio eius deſcribitur, Tertio, ex aſpectu imaginis Chriſti, quæ ipſum, aut paſſionem eius repræſentet. Vides, opinor, quo pacto repræſentatio diuerſa ſit à commemoratione.

Atque ex his, quæ clara & aperta ſunt, infero, Catholicos in cõmemoranda Chriſti morte, multo diligentiores eſſe, quàm aduerſarios, præſertim Caluiniſtas. Nam Catholici, non ſolum ex perceptione ſacramenti Euchariſtiæ, vel lectione Euangelii, ſed etiam ex aſpectu imaginis Crucifixi, recordantur beneficii à Chriſto in ſe collati. At Caluiniſtæ iam pridẽ Chriſti imaginem è ſuis templis, addo etiã ex animis, proſcripſerunt & exturbarunt. Sed de hoc alibi. Proſequamur reliquas aduerſariorum obiectiones. X.

Quinta obiectio ſumitur à ſimili. XI.
Si licet auferre Laicis vnam partẽ Eu-

chariſtiæ: licebit etiam auferre vnam partem Baptiſmi. At hoc non licet: Ergo nec illud. Reſpondeo. Partes ſacramentorum ſunt duplices: aliæ ſubſtãtiales ſeu eſſentiales: aliæ ſolum integrantes. Priores non licet auferre ab vllo ſacramento. Nec Catholici hoc faciunt. Poſteriores licet auferre. Nam in Baptiſmo, ex tribus merſionib. poſſunt duæ tolli: Vna enim ſufficit. Et in Euchariſtia, ex duabus ſpeciebus poteſt auferri altera. Hoc Chriſtus fecit in Emaus: Chriſtiani tempore Apoſtolorum: & alii deinceps, vt ſupra oſtenſum eſt. Nos idem facimus. Porro, aduerſarii in hoc genere audaciores ſunt. Tollunt ipſi, non ſolum integrantes, ſed etiam eſſentiales partes Euchariſtiæ. Et quidẽ Caluiniſtæ tollunt carnem & ſanguinem Chriſti: & ſola ſymbola externa relinquunt Laicis. Lutherani, à ſpecie panis tollunt ſanguinem, animam rationalem, Diuinitatem: & ſolam carnem exſanguem & exanimem ſibi reſeruant.

Plus

Plus dico: Aduersarii nó solum partes sacramẽtorum, sed integra tollunt sacramenta. Ex septem, quæ Ecclesia Catholica cum Augustino agnoscit: vix duo vel tria illis supersunt. Sed nolo hic hærere.

Sexta sumitur ab incommodo. Si potest Laicis negari vna species, poterit negari & altera: & sic nihil habebunt. Respondeo. Hoc non sequitur: vt patet in simili. Non enim rectè colligis: Si in baptismo potest tolli vna mersio, poterit etiam altera & tertia tolli. Deinde, præceptum Christi est, vt sumamus Eucharistiam, quocunque modo id fiat. Non autem præceptum est, vt sumamus sub vtraque specie. Potest ergo vna species negari: non tamen potest Eucharistia negari. Sicut in simili, potest omitti vna aut altera mersio: non tamen potest baptismus omitti. Aut, si vis exemplum magis accommodatum: Non potest integrè omitti omnis cibus & potus corporalis, quia vita sustentanda est: potest XII.

poteſt tamen è duabus ſcutellis omitti vna, ſi in altera ſufficiens nutrimentũ eſt. Cum igitur ſub ſpecie panis ſit totus Chriſtus, totum nutrimentũ, tota alimonia; quid tantopere neceſſe eſt, alteram adhibere? Et hoc pro Catholicis dixero. Quid porro ꝓ ſe dicẽt Caluiniſtæ, qui quidem duas ſcutellas, ſed omnino vacuas, ſine omni cibo & potu obtrudunt eſurientibus & ſitiẽtibus? id eſt, qui externa tantum ſymbola panis & vini exhibent: & omnẽ Chriſti carnem ac ſanguinem, quo noſtras animas nutriri oportebat, è medio tollunt? Hæc hactenus.

CAPVT XIII.

Omnino igitur in Catholicorum ſententia perſiſtendum eſt.

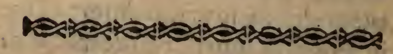
I. EX iis, quæ hactenus dicta ſunt, duæ rationes deduci poſſunt, cur in Catholicorum ſententia perſiſtendũ ſit. Prior eſt, quia Catholici, qui defendũt vſum vnius ſpeciei, habent pro ſe exẽplum

plum Christi, Apostolorum, & totius antiquitatis vsque ad nostra tempora. Habent pro se duo solidissima fundamenta, quib. tueri se possunt. Vnum, quia Christus non minus sub vna, quã sub vtraque specie, totus & integer continetur. Alterum, quia non minor fructus ex vna, quã ex altera percipi potest. Aduersarii vero, qui vrgẽt necessitatem vtriusque speciei, nullum possunt in scripturis inuenire præceptum de vtraque specie: in illo quærendo, penit⁹ inter se dissident: nullo Patrũ testimonio subnixi sunt: nullo solido argumento suam sententiam stabilire possunt. Imo, vt hactenus visum est, suis ipsorum argumentis confixi ac refutati sunt.

II. Posterior est: quia Catholici in asserenda communione sub vna specie, nihil vnquam dixerunt, quod offensioni aut scandalo esse possit. Aduersarii verò, præsertim Lutherani & Caluinistæ, posteaquam vsum vnius speciei oppugnare ceperunt, in manifestos

ſtos errores prolapſi ſunt. Lutherani, aſſerendo corpus Chriſti ſub ſpecie panis contineri mortuum & ſine ſanguine: Caluiniſtæ, negãdo, vllam Chriſti partem ſub ſpecie ſacramẽtali præſentem eſſe. Prudens Lector apud ſe æſtimet, quos in hac re ſequi tutius ſit.

FINIS *Theſium.*

D. Auguſtinus in pſal. 56.

QValem veſaniam patiantur hæretici, quæſo vt attendatis. Illi præciſi à compagine Eccleſiæ Chriſti, & partem tenentes, & totam amittentes nolunt communicare orbi terrarum, quo diffuſa eſt gloria Chriſti. Nos autem Catholici in omni terra ſumus, quia omni terræ communicamus, quacunque gloria Chriſti diffuſa eſt.

Et lib. 1. de vera religione cap. 7.

Tenenda eſt nobis Chriſtiana religio, & eius Eccleſiæ communicatio, quæ Catholica eſt